

TRACEM EL FUTUR D'ANDORRA EN UN MÓN QUE CANVIA

Informe de conclusions

TRACEM EL FUTUR D'ANDORRA EN UN MÓN QUE CANVIA

Informe de conclusions

Maig 2026

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Es pot copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra i es poden fer obres derivades d'aquesta obra sempre que es compleixin les següents condicions:

Reconeixement. El material pot ser copiat, distribuït i exhibit per tercers sempre que es reconegui explícitament i s'acrediti l'autoria de l'obra.

No comercial. No es pot fer servir aquesta obra amb finalitats comercials.

Compartir igual. Si s'altera o es transforma aquesta obra, o se'n genera una obra derivada, l'obra que en resulti s'haurà de distribuir subjecta a una llicència idèntica a la d'aquesta obra.

Referents del projecte: Elisenda Vives i Manel Riera

Direcció del projecte: Comitè rector de *Tracem el futur d'Andorra en un món que canvia*, presidit pels referents i format pel Consell General, el Govern d'Andorra, els Comuns i la Visura Ciutadana

Secretaria tècnica del projecte:
Andorra Recerca + Innovació i Secretaria d'Estat d'Igualtat i Participació Ciutadana

Escenaris i propostes que apareixen als textos:
Participants a les taules de treball de la fase 1 de *Tracem el futur d'Andorra en un món que canvia*
Membres de l'Assemblea Ciutadana de *Tracem el futur d'Andorra en un món que canvia*
(l'listat complet a la memòria de participació del projecte)

Equip tècnic del projecte:
Yvan Lara (coord.), Iolanda Pérez (coord.), Manel Gil, Obdúlia Domínguez, Marc Rojas

Redacció: Yvan Lara Sánchez

Segona edició: maig del 2026

Índex de continguts

PRESENTACIÓ	5
INTRODUCCIÓ	8
Per què aquest procés: objectius i marc	8
Com s'ha treballat?	9
Qui hi ha participat	11
Com s'ha valorat el procés.....	12
Què n'hem tret: resultats i documentació generada.....	12
I ara què.....	13
L'ANDORRA DESITJABLE EL 2050: SÍNTESI DELS ESCENARIS TEMÀTICS	15
L'Andorra desitjable el 2050: escenaris per àmbits	19
Salut	20
L'escenari en paraules clau:.....	20
L'escenari de futur desitjat	21
Connexió amb Andorra: reptes de futur	22
Algunes mesures per fer-ho possible	22
Cohesió social	24
L'escenari en paraules clau	24
L'escenari de futur desitjat	25
Connexió amb Andorra: reptes de futur	26
Algunes mesures per fer-ho possible	26
Transició energètica	28
L'escenari en paraules clau.....	28
L'escenari de futur desitjat	29
Connexió amb Andorra: reptes de futur	30
Algunes mesures per fer-ho possible	30
Medi ambient	31
L'escenari en paraules clau.....	31
L'escenari de futur desitjat	32
Connexió amb Andorra: reptes de futur	33
Algunes mesures per fer-ho possible	33
Diversificació.....	35
L'escenari en paraules clau.....	35

L'escenari de futur desitjat	36
Connexió amb Andorra: reptes de futur	37
Algunes mesures per fer-ho possible	37
Transformació econòmica.....	39
L'escenari en paraules clau.....	39
L'escenari de futur desitjat	40
Connexió amb Andorra: reptes de futur	41
Algunes mesures per fer-ho possible	41
Transformació digital.....	43
L'escenari en paraules clau.....	43
L'escenari de futur desitjat	44
Connexió amb Andorra: reptes de futur	45
Algunes mesures per fer-ho possible	45
Habitatge	47
L'escenari en paraules clau.....	47
L'escenari de futur desitjat	48
Connexió amb Andorra: reptes de futur	49
Algunes mesures per fer-ho possible	49
Demografia	51
L'escenari en paraules clau.....	51
L'escenari de futur desitjat	52
Connexió amb Andorra: reptes de futur	53
Algunes mesures per fer-ho possible	53
Ordenament del territori	55
L'escenari en paraules clau.....	55
L'escenari de futur desitjat	56
Connexió amb Andorra: reptes de futur	57
Algunes mesures per fer-ho possible	57
Mobilitat.....	59
L'escenari en paraules clau.....	59
L'escenari de futur desitjat	60
Connexió amb Andorra: reptes de futur	61
Algunes mesures per fer-ho possible	61
Identitat.....	63
L'escenari en paraules clau.....	63
L'escenari de futur desitjat	64

Connexió amb Andorra: reptes de futur	65
Algunes mesures per fer-ho possible	65
Cultura.....	67
L'escenari en paraules clau.....	67
L'escenari de futur desitjat.....	68
Connexió amb Andorra: reptes de futur	69
Algunes mesures per fer-ho possible	69
Educació	70
L'escenari en paraules clau.....	70
L'escenari de futur desitjat.....	71
Connexió amb Andorra: reptes de futur	72
Algunes mesures per fer-ho possible	72
ANNEXOS	74
Memòria de participació	74
Base de dades amb les aportacions recollides i analitzades	74

Presentació

Andorra ha experimentat en poques generacions una profunda transformació. El nostre país ha evolucionat constantment, de generació en generació, per adaptar-se als canvis socials, econòmics i demogràfics de cada moment, superant crisis i reptes que semblaven insuperables. Ho hem aconseguit perquè la societat andorrana ha sabut ser protagonista de la seva pròpia història. Però aquesta mateixa evolució genera també reptes nous i complexos que no tenen respostes simples. Precisament per això, traçar junts el futur que volem requereix una reflexió col·lectiva.

Tenim la certesa que les respostes als grans reptes socials, econòmics i ambientals que afronta el nostre país no es poden dissenyar en solitari des de les institucions. Han de néixer del diàleg amb la ciutadania, incorporant la seva visió en la construcció de les polítiques públiques que marcaran el rumb del nostre país en els pròxims anys. Per aquest motiu, la tardor del 2025, el Govern, el Consell General i els comuns vam impulsar conjuntament “Tracem el futur d’Andorra en un món que canvia”, el procés participatiu més ampli que s’ha fet fins ara al nostre país: un exercici de deliberació articulat en dos fases complementàries i impulsat conjuntament per les tres institucions principals.

Durant mesos, desenes de ciutadanes i ciutadans han dedicat el seu temps lliure a escoltar, reflexionar i deliberar sobre qüestions essencials per al futur d’Andorra: la salut i la cohesió social, la transició energètica i el medi ambient, la diversificació i la transformació econòmica i digital, l’habitatge, la demografia, l’ordenament del territori i la connectivitat, i la identitat, la cultura i l’educació. Ho han fet des de la diversitat de perfils, d’edats, d’experiències i de realitats que conformen i enriqueixen la nostra societat. En els temps que corren, dedicar temps a la reflexió col·lectiva sobre el futur que volem per al nostre país ja és tot un triomf. I és per aquest motiu que aquesta feina té tant de valor: perquè reflecteix una Andorra plural, representativa i compromesa amb el seu present i el seu futur.

La participació ciutadana és una eina que enforteix la nostra democràcia, perquè la qualitat democràtica d’un país no depèn únicament de les lleis o de les institucions. Depèn, en gran mesura, del grau d’implicació de la ciutadania. Una ciutadania activa és una ciutadania que no delega del tot la seva veu, que no s’allunya de la cosa pública, que participa i contribueix activament a sostenir-la. Una democràcia forta és la que sap escoltar i és capaç d’incorporar la intel·ligència col·lectiva per afrontar els grans reptes col·lectius, avançant cap a una relació cada vegada més propera entre institucions i ciutadania, basada en el diàleg i la corresponsabilitat.

Obrir espais de participació va molt més enllà de recollir opinions: significa crear oportunitats per deliberar, per contrastar punts de vista i per construir, de manera col·lectiva, respostes que reflecteixin la diversitat d’experiències i de mirades que conviuen a la nostra societat. En un país de talla humana com el nostre, hem d’aprofitar la proximitat com un valor per construir un model de governança més proper i obert.

L’informe que teniu a les mans recull les conclusions i les propostes que han emergit d’aquest esforç compartit. És un document que té l’objectiu d’incidir de manera directa en el disseny i l’orientació de les polítiques públiques dels propers anys i que traça, d’aquesta manera, un full de ruta que interpel·la totes les institucions: el Consell

General, legislant; el Govern, impulsant les polítiques públiques i executant-les, i els comuns, apropant i desenvolupant les propostes polítiques al territori.

Aquest informe és un punt de partida. Les conclusions i propostes que conté han d'alimentar les decisions dels propers anys i fer evident que la participació ciutadana té un impacte real en les polítiques públiques del país. Treballem per consolidar una cultura en què la participació deixi de ser un recurs puntual per convertir-se en un element vertebrador de la manera de fer política a Andorra. Perquè la qualitat democràtica es construeix cada dia, amb la implicació activa de tota la ciutadania.

El compromís de totes les persones que han pres part en el procés i, de manera especial, dels membres de la primera assemblea ciutadana celebrada al nostre país, és la millor prova que la democràcia andorrana és viva. El temps, l'esforç i la generositat dedicats a pensar en col·lectiu i en el benestar de totes i de tots ha contribuït, amb una mirada crítica i constructiva, a traçar, entre totes i tots, el futur d'Andorra en un món que canvia.

Xavier Espot Zamora
Cap de Govern

Carles Ensenyat Reig
Síndic general del Consell General

Jordi Alcobé Font
Cònsol major de Canillo, en representació dels set comuns

Introducció

Per què aquest procés: objectius i marc

Tota societat que vulgui decidir el seu futur, abans de res, ha de poder parlar-ne. El procés Tracem el futur d'Andorra en un món que canvia neix precisament d'aquesta convicció: que les grans preguntes sobre cap a on volem anar com a país no es responen millor com més amunt es decideixen, sinó com més veus s'hi impliquen. És, en aquest sentit, un exercici de prospectiva deliberativa —pensar col·lectivament els futurs possibles i, entre tots, assenyalar quins ens semblen desitjables— impulsat conjuntament pel Govern, el Consell General i els Comuns, i desplegat entre la tardor del 2025 i el gener del 2026.

El procés s'inscriu en un marc que ja fa anys que es va començar a dibuixar. La Llei 33/2021, del 2 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i govern obert, va reconèixer el dret de la ciutadania a intervenir en l'elaboració de les polítiques públiques i va instar les administracions a fomentar-ho. Però més enllà de la lletra de la llei, hi ha una demanda social real i creixent: les enquestes dels darrers anys mostren que més de vuit de cada deu persones creuen que un procés participatiu pot contribuir a millorar les polítiques públiques, i una proporció semblant voldria poder incidir més en les decisions que l'afecten. Quan les institucions obren aquests espais —quan informen, consulten i deliberen amb la ciutadania— no només prenen decisions més ajustades a les necessitats reals, sinó que reforcen la confiança i escurcen la distància entre qui governa i qui és governat. La participació, vista així, no és una finalitat en si mateixa sinó un mitjà: una manera de generar intel·ligència col·lectiva per afrontar reptes que cap institució no pot resoldre en solitari.

Aquest no és, a més, el primer pas en aquesta direcció. L'any 2021, el procés Andorra: reptes de futur ja va aplegar una reflexió compartida sobre els grans desafiaments que el país haurà d'encarar en les properes dècades. Tracem el futur d'Andorra no repeteix aquell exercici: el continua. Si fa quatre anys es tractava d'identificar els reptes, ara es tractava de fer-hi un pas més i preguntar-nos en quina direcció els volem afrontar —una lògica que val la pena desgranar i que ocupa bona part de l'apartat següent.

Amb aquest teló de fons, el procés es va fixar quatre objectius. El primer, incorporar la intel·ligència col·lectiva, posant en valor el coneixement compartit sobre els grans desafiaments del país. El segon, orientar les polítiques públiques cap a models de desenvolupament més sostenibles, inclusivament i centrats en el benestar comú. El tercer, afavorir una cultura democràtica més plural i deliberativa, que impliqui activament la ciutadania en els afers públics. I el quart, cohesionar la societat al voltant d'una visió compartida del futur, reforçant la capacitat col·lectiva d'afrontar el que vingui.

Per garantir que tot plegat es fes amb rigor i transparència, el procés es va dotar d'un Comitè Rector —amb representació del Govern, el Consell General, els Comuns i la Visura Ciutadana, i presidit per dues persones independents i de prestigi reconegut—, encarregat de la supervisió i l'orientació estratègica. Pel que fa a la gestió del projecte (el disseny metodològic, l'organització i la moderació de les sessions, l'anàlisi i la redacció de resultats) va recaure en una secretaria tècnica a càrrec d'Andorra Recerca + Innovació i de la Secretaria d'Estat d'Igualtat i Participació Ciutadana.

Com s'ha treballat?

Com esmentàvem més amunt, Tracem el futur d'Andorra continua Andorra: reptes de futur fent-hi un pas més, i val la pena aturar-s'hi, perquè aquest pas condiciona tota la manera com hem treballat. Quan ja s'han identificat els reptes que un país haurà d'afrontar, què ve després? Ve decidir de quina manera els vol superar, en quina direcció es vol avançar. I això, en termes de prospectiva, té un nom concret: dissenyar escenaris de futur desitjable. Aquest era l'encàrrec que es va proposar Tracem el futur d'Andorra —d'aquí, també, la referència a traçar—: no tornar a fer la llista dels problemes, sinó dibuixar com voldríem que fos l'Andorra d'aquí a vint-i-cinc anys un cop els haguem encarat.

Hi havia, a més, dues coses que calia complementar. La primera té a veure amb les veus. Per com va ser dissenyat, pels objectius que perseguia i pel context —en bona part pandèmic— en què es va dur a terme, Andorra: reptes de futur va recollir sobretot les aportacions de la societat civil organitzada i de perfils amb responsabilitats polítiques i administratives. Ara calia complementar aquelles veus amb les de la societat civil i, molt especialment, amb les de la ciutadania no organitzada, sense renunciar a cap de les altres. La segona cosa a complementar té a veure amb els temes. Algunes qüestions que el 2021 havien quedat en un segon pla —sigui perquè es volien treballar de manera transversal i van acabar eclipsades pels àmbits triats, sigui perquè aleshores no es percebien amb la urgència amb què avui les viu el debat públic, com passa amb l'habitatge, l'ordenament del territori o la demografia— calia ara posar-les damunt la taula amb tota la centralitat que han adquirit.

Tracem el futur d'Andorra arrencava, doncs, amb un doble objectiu: pensar escenaris de futur desitjable i fer-ho, sobretot, des de les veus de la ciutadania. I aquest doble objectiu havia de condicionar tota l'arquitectura del procés. L'assemblea ciutadana n'havia de ser, sens dubte, l'òrgan estrella; però el temps de deliberació és un bé escàs i preciós, i el volíem espremer al màxim, és a dir, arribar a l'assemblea amb molta feina ja preparada. Per això el procés es va concebre en dues fases: una primera fase preparatòria, que a més eixamplés la base de participació i hi incorporés veus expertes, i una segona fase de confirmació, filtratge i ampliació, que seria pròpiament l'assemblea ciutadana. Els detalls operatius —com funcionava cada sessió, minut a minut— queden fora d'aquesta introducció i es recullen a la memòria de participació del projecte, que és el document complementari d'aquest: aquí n'expliquem només la lògica de conjunt.

La primera fase es va organitzar en tres tipus de taules de treball. D'una banda, les taules territorials, una a cada parròquia i una d'extra al Pas de la Casa, pensades per apropar el debat al màxim de població possible. Convé aclarir que no es tractava d'abordar qüestions parroquials, perquè el debat era sempre de país, i el que es buscava amb la proximitat era facilitar la participació de la societat civil no organitzada —en aquestes taules no hi havia convidats, sinó una crida pública oberta a qui hi volgués dir-hi la seva—. D'altra banda, les taules sectorials, una per cadascun dels cinc àmbits del procés, configurades a partir d'una invitació directa als diferents agents i actors de cada sector (decidits a partir d'un mapa d'actors configurat prèviament. I, finalment, una taula de joves, també de crida oberta però adreçada específicament a aquest grup específic.

Els cinc àmbits a l'entorn dels quals es va estructurar el debat van ser: salut i cohesió social; transició energètica i medi ambient; diversificació, transformació econòmica i digital; habitatge, demografia, ordenament del territori i connectivitat; i identitat, cultura i educació. Aquesta agrupació en cinc àmbits responia a una lògica organitzativa — no es podien fer catorze taules sectorials, i tenia sentit reunir en una mateixa taula els subàmbits més propers— però a l'hora d'analitzar els resultats i de presentar-los, la capa que funciona millor és la dels catorze subàmbits que els componen, i és per això que les conclusions d'aquest informe es despleguen en catorze blocs temàtics i no en cinc.

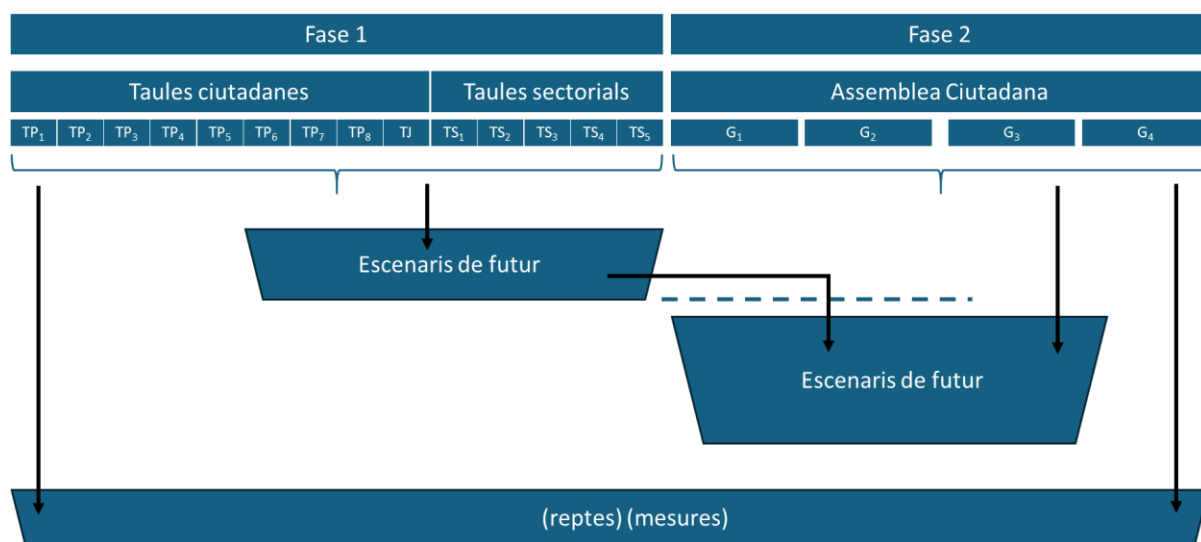
La segona fase va ser l'assemblea ciutadana. Com es van triar els membres? A partir de dos criteris fonamentals: que el conjunt fos representatiu de la composició sociodemogràfica de la societat andorrana i que la selecció es fes per sorteig. Per garantir la representativitat, es va definir una mostra objectiu a partir de les dades demogràfiques més recents, estructurada segons un conjunt de variables conegudes per influir en la manera de mirar el món —gènere, edat, nacionalitat, parròquia de residència, situació i sector professional, situació de convivència, parentalitat i nivell d'estudis (la renda, més delicada de demanar en un formulari, es va aproximar de manera indirecta)—. Després d'una crida pública a inscriure-s'hi, es va procedir a un sorteig polietàpic, celebrat davant de la secretària general del Govern com a garant, en què els candidats —identificats només per un codi, per preservar-ne l'anonimat— s'anaven seleccionant aleatòriament començant pels perfils estadísticament més rars, fins a cobrir totes les categories que es volien veure representades.

L'objectiu d'aquest mètode no era reproduir Andorra a escala mil·limètrica —amb una mostra d'aquesta mida és impossible, i tampoc no era el que es perseguia—, sinó assegurar que totes les realitats socials que poden condicionar una manera de mirar el futur (per posar un exemple, la de les famílies monoparentals) hi quedessin efectivament representades. El disseny preveia una assemblea d'una cinquantena de persones; les renúncies i les incidències inevitables en un procés d'aquesta llargada van fer que finalment funcionés amb una participació gairebé constant de quaranta-quatre persones, i sempre per damunt de la quarantena, una xifra que va preservar la representativitat buscada. Cal afegir encara que es va preveure una compensació econòmica per als membres de l'assemblea: no era una retribució professional, sinó un reconeixement del temps i la dedicació que se'ls demanava i, sobretot, una manera de fer que ningú no quedés fora per motius econòmics, garantint que el dret a participar fos efectiu per a tothom en igualtat de condicions.

Però tornem un moment a la feina de cada taula. Què es demanava als participants? A totes les taules de la primera fase es demanava el mateix: que ens ajudessin a imaginar com hauria de ser l'Andorra d'aquí a vint-i-cinc anys perquè fos un lloc on valgués la pena viure —les territorials i la de joves feien l'exercici per als cinc àmbits; les sectorials, només pel seu—. S'anotaven totes les aportacions, sense excepció. No es buscava el consens dins de cada grup ni s'assenyalaven les contradiccions que de vegades afloraven entre posicions igualment legítimes però incompatibles, perquè l'objectiu no era arribar a un acord sinó acumular el màxim d'elements per traçar un futur desitjable. Les úniques intervencions que dels moderadors eren per reconduir el debat cap als escenaris de futur quan derivava cap a la identificació de reptes, la discussió de mesures concretes o les urgències del present immediat i per aportar dades o informacions factuais quan a les taules circulava alguna afirmació per a la qual es disposava d'evidències que era falsa o, si més no, matisable.

La següent tasca consistia en filtrar tot el material recollit a la primera fase. No es descartava res, però sí que es classificava. Tot i els esforços de centrar el debat de les taules a l'entorn dels escenaris de futur, bona part dels elements recollits no eren pròpiament escenaris de futur sinó reptes, i encara n'hi havia més que eren mesures concretes; uns i altres no es van descartar, però es van desmarcar a banda. Amb la resta —els elements que sí que servien per dibuixar futurs desitjables— es va fer una feina d'anàlisi acurada: organitzar-los per àmbits i destriar quins eren, en el fons, el mateix element (encara que s'hagués expressat de maneres diferents en taules diferents) i quins eren realment diferents. El resultat van ser dos grans tipus d'elements: d'una banda, un gruix d'elements compatibles entre si, que havien aparegut en diverses taules amb prou consens o que, com a mínim, no entraven en contradicció amb cap altre; de l'altra, un conjunt d'elements incompatibles, que apuntaven en direccions oposades i que tenien, cadascun, un nombre prou significatiu de partidaris entre els participants de la primera fase.

I aquí és on entra en joc l'assemblea ciutadana, a la qual es va reservar un triple paper. El primer, validar: refrendar, mitjançant una votació, els escenaris dibuixats a partir dels elements compatibles. El segon, dirimir: posicionar-se, després de deliberar-hi, davant dels dilemes que plantejaven els elements incompatibles —i fer-ho amb un matís important, perquè el resultat de la votació podia ser, també, que no hi hagués un posicionament clar, cas en què l'assemblea, en lloc de forçar una resposta, deixava constància que la qüestió quedava oberta i instava les institucions a obrir-hi un debat polític—. I el tercer, ampliar i enriquir els escenaris de futur de cada àmbit amb tot allò que la deliberació hi pogués afegir. D'aquesta triple tasca —validació, resolució de dilemes i enriquiment— en sortien, finalment, els escenaris que aquest informe presenta.

Qui hi ha participat

Posat en xifres, el procés ha mobilitzat un nombre considerable de persones. La primera fase va aplegar un total de 194 participacions en quinze sessions de debat —entre taules territorials, taules sectorials i la taula de joves—; com que algunes persones van assistir a més d'una sessió, el nombre de participants únics va ser de 177. És una participació territorialment distribuïda i globalment equilibrada quant a

gènere, que combina la implicació directa de la ciutadania amb la dels agents sectorials de cada àmbit. Per posar-ho en perspectiva, el procés sobre mobilitat sostenible del 2024 n'havia reunit 160, i el mateix Andorra: reptes de futur del 2021, d'orientació més institucional, havia comptat amb una presència molt més limitada de ciutadania no organitzada.

La segona fase, l'assemblea ciutadana, va reunir la mostra representativa de què parlàvem —dissenyada per a una cinquantena de persones i consolidada, finalment, al voltant de les quaranta-quatre— al llarg de tres jornades intenses de treball, els dies 13, 14 i 15 de gener del 2026, al Centre de Congressos d'Andorra la Vella. En conjunt, doncs, més de dues-centes persones diferents han posat el seu temps i la seva reflexió al servei d'aquest exercici col·lectiu.

Com s'ha valorat el procés

Tot procés participatiu és també una oportunitat d'aprendre'n, i per això es va demanar a les persones participants que el valoressin. Les valoracions van ser, en conjunt, molt positives. A la primera fase, la nota global se situa en un 8,11 sobre 10, amb els punts més alts en la possibilitat d'expressar-se lliurement (9,43) i en la tasca de l'equip que dinamitzava les sessions (8,97), dos indicadors que parlen del clima de respecte i de confiança que es va aconseguir crear. A l'assemblea ciutadana, el to es manté: el clima de cooperació entre participants frega l'excel·lent (9,3), la percepció d'ingerències externes és molt baixa (un 2 sobre 10, que en aquest cas és una bona notícia), i la satisfacció per haver-hi participat és altíssima (9,6), fins al punt que la voluntat de repetir experiències com aquesta és gairebé unànime (9,8).

Hi ha, però, un contrast que val la pena no negligir. Al costat d'aquesta satisfacció tan alta, la incidència que les persones participants esperen que els resultats tinguin sobre la presa de decisions públiques és notablement més baixa (al voltant d'un 3 sobre 10 a l'assemblea, i un 5,74 a la primera fase). Dit d'una altra manera: qui hi ha participat n'ha sortit convençut del valor i de la legitimitat de l'exercici, però amb un punt de sa escepticisme sobre si tot plegat acabarà influint de debò en les decisions. Lluny de ser un retret, aquesta percepció és una brúixola: ens recorda que la qualitat democràtica d'un procés com aquest no es mesura només per la satisfacció de qui hi participa, sinó també per la capacitat de les institucions de donar resposta i visibilitat a allò que se n'ha derivat. Aquest informe, i el retorn de resultats del qual forma part, volen ser un primer pas en aquesta segona direcció.

No tot, però, es deixa reduir a xifres. Quan, al tancament, es va demanar als membres de l'assemblea que resumissin l'experiència amb una sola paraula, les que més es van repetir van ser enriquidora, interessant, il·lusió, participació, experiència i democràcia. Potser és la millor síntesi del que un exercici així pot arribar a moure.

Què n'hem tret: resultats i documentació generada

Què obté, la societat andorrana, de tot aquest procés? Fonamentalment, un dibuix clar dels escenaris desitjables per al futur d'Andorra a vint-i-cinc anys vista. No es tracta d'una llista solta de bones intencions, sinó d'elements integrats en escenaris

coherents, àmbit per àmbit, que assenyalen una direcció: allò que la població considera important i cap a on voldria que el país es mogués. Són futurs que no s'assoleixen d'un dia per l'altre, però que precisament per això es poden començar a treballar des d'ara mateix, amb horitzons diversos —d'aquí a dos, cinc, deu o vint-i-cinc anys— segons el que demani cada element.

Val la pena, arribats aquí, fer dues advertències sobre com llegir el que ve a continuació. La primera: les conclusions que segueixen no són el resultat de cap votació formal ni reflecteixen necessàriament el parer de cadascun dels participants. Cal llegir-les com el destil·lat d'una reflexió col·lectiva àmplia —hi hem retingut els elements més estructurals i els que generaven més consens—, sabent que el ventall complet d'aportacions, amb totes les posicions minoritàries, els matisos i les divergències, queda recollit a la base de dades i a la memòria. La segona: algunes d'aquestes idees poden semblar evidents a alguns lectors, i convé recordar que el valor d'un exercici de prospectiva deliberativa no rau en la novetat sinó en la sistematització, a posar ordre a tot allò que la ciutadania pensa quan imagina el futur del país. Llegides amb aquesta mirada, les conclusions són sobretot mapes d'orientació per a la decisió pública: referències que poden ajudar a triar, amb més fonament i més legitimitat democràtica, els camins que faran l'Andorra del 2050.

Tot plegat es concreta en tres documents complementaris. El primer i més fonamental, encara que sigui el menys vistós, és la base de dades que recull la totalitat dels elements del procés: construïda amb una lògica d'inventari, aplega totes les aportacions recollides i analitzades, i és la matèria primera de tota la resta.

El segon és l'informe que teniu a les mans. N'és, per dir-ho així, la versió sintètica, amable i fàcilment digerible: situa el context i el funcionament del procés —és el que estem fent en aquesta introducció— i ofereix una visió ordenada i llegidora dels escenaris de futur desitjable per a Andorra, desplegats en catorze blocs temàtics.

I el tercer és la memòria de participació, que recull tota la traçabilitat del procés i explicita cadascuna de les decisions metodològiques que s'hi han pres, amb tots els annexos que les fan transparents. És el document que permet, a qui ho vulgui, anar al detall i, sobretot, jutjar per si mateix quina legitimitat mereixen els resultats que els altres dos documents comparteixen. Informe, base de dades i memòria s'han pensat, doncs, per llegir-se junts: cadascun respon a una pregunta diferent i tots tres es complementen.

I ara què

Un cop tancat el procés, tota aquesta informació torna a mans de qui n'és, en última instància, la propietària: la ciutadania. I a partir d'aquí, cadascú se la pot fer seva de tantes maneres com vulgui. Els partits polítics hi poden trobar material per nodrir els seus programes; les institucions, referències per dibuixar els seus fulls de ruta de cara als propers mandats; els centres de recerca, un punt de partida per explorar les condicions de possibilitat d'aquests escenaris o per anar a buscar, arreu del món, bones pràctiques que hagin permès a altres assolir futurs semblants; i els professionals dels àmbits més diversos, una invitació a dissenyar les solucions que els facin possibles.

I, sobretot, la ciutadania disposa ara d'una cosa que abans no tenia: un document que deixa constància d'allò a què aspirava l'Andorra del 2026. Un retrat que, d'aquí a uns anys, permetrà mirar enrere i preguntar-se si el rumb que ha pres el país ens ha acostat o ens ha allunyat dels futurs que avui veiem com a desitjables. És, potser, la funció més silenciosa però més valuosa de tot plegat: fixar un horitzó compartit per poder-lo fer servir, després, de vara de mesurar.

Tracem el futur d'Andorra és, ara ja, un procés tancat i que ha assolit els objectius que es marcava. Tot procés participatiu que es preuï aspira, com a mínim, a dues coses: aportar elements per millorar les polítiques públiques que hi estan relacionades i contribuir a la qualitat democràtica del país que l'acull. Considerant tant el volum i la qualitat dels elements recollits i analitzats com el nombre de participants i les hores de deliberació invertides, podem afirmar que el procés *Tracem el futur d'Andorra* ha complert amb escriure totes dues expectatives.

Tracem el futur d'Andorra és un procés tancat però la prospectiva deliberativa —la pràctica de pensar col·lectivament els futurs possibles per triar, amb la millor informació i el màxim de veus, els més desitjables— és un camí que tot just comença i que pot continuar amb moltes altres iniciatives. Si aquest exercici ha servit, ni que sigui una mica, per millorar les decisions que vénen i per reforçar la salut democràtica del país, haurà valgut la pena; i serà, en si mateix, el millor argument per continuar caminant en aquesta direcció: la de procurar que el futur d'Andorra sigui el millor possible d'entre tots els futurs possibles.

L'Andorra desitjable el 2050: síntesi dels escenaris temàtics

L'escenari de futur que emana del procés *Tracem el Futur d'Andorra* és el d'un país que ha optat decididament per la qualitat per sobre de la quantitat, i per la prevenció i la sostenibilitat per sobre de la reactivitat i el creixement sense límits. El fil que articula les catorze categories temàtiques del procés és precisament aquest: una visió del model de país on les decisions econòmiques i territorials estan subordinades al benestar col·lectiu, a la cohesió social i a la protecció del medi natural.

En matèria de salut, l'assemblea ciutadana dibuixa un sistema sanitari universal, de qualitat i finançat via copagament, que ha superat la vulnerabilitat estructural de la dependència de professionals forans i que ha completat el trànsit d'un model reactiu, centrat en el tractament de la malaltia, cap a un model preventiu, centrat en la promoció de la salut i la detecció precoç. La salut mental hi ocupa un lloc central com a eix del sistema —i no com a apèndix—, amb serveis accessibles i de proximitat, atenció específica als menors davant els efectes de l'exposició a les xarxes socials i polítiques actives per combatre la solitud no volguda. L'Andorra del 2050 ha resolt, a més, la integració dels àmbits social i sanitari, i s'ha dotat d'un sistema integrat de dades de salut que permet fonamentar les polítiques públiques en evidències reals.

Aquesta dimensió preventiva i integradora de la salut no pot separar-se de la visió de cohesió social que el procés projecta. L'Andorra desitjable és un país on les diferències econòmiques no es tradueixen automàticament en diferències d'oportunitats, on les condicions laborals i els salaris s'han ajustat al cost de la vida, i on la conciliació de la vida professional i familiar —mitjançant jornades compactades, teletreball i racionalització dels horaris— és una realitat quotidiana i no una aspiració. La reducció de les desigualtats, la sostenibilitat del sistema de pensions i la qüestió de la integració —articulada a través de drets polítics, laborals i socials per als residents estrangers i d'una reducció del nombre d'anys per accedir a la nacionalitat— configuren una cohesió social que és també qüestió de governança i de confiança institucional. L'assemblea hi afegeix una idea de fons: mesurar l'èxit del país per indicadors de benestar real, i no només pel creixement econòmic.

Paral·lelament a la cohesió social, el procés identifica la transició energètica com un dels reptes estructurals del país. L'Andorra del 2050 és un país que ha reduït significativament la seva dependència energètica exterior produint una part important de l'energia que consumeix a partir de fonts renovables, i que ha convertit la descarbonització en un projecte de país. Les comunitats energètiques, les instal·lacions fotovoltaïques i la geotèrmia hi apareixen com a elements concrets d'un model descentralitzat i participatiu. Una tensió central que l'assemblea ha hagut de resoldre és la que existeix entre la generació d'energies renovables i la conservació del medi natural: el principi que en resulta és que les noves instal·lacions s'han d'ubicar preferentment en espais urbans consolidats. La transició, a més, ha de ser una transició justa que no deixi enrere les capes de la població amb menys capacitat d'adaptació.

En connexió directa amb l'energia, la protecció del medi ambient és l'àmbit on el consens dels participants és més contundent de tot el procés. L'Andorra del 2050 ha fet de la preservació del seu patrimoni natural —muntanyes, boscos, rius, paisatge— una prioritat no negociable davant de pressions econòmiques o urbanístiques. Ha obtingut la declaració de Reserva de la Biosfera, gestiona activament els seus boscos per prevenir incendis i ha establert límits clars al creixement urbà i econòmic basats en la capacitat de càrrega del territori. La gestió dels residus avança cap a l'economia circular, i el sector primari autòcton és reconegut com una activitat econòmica identitària i compatible amb la protecció del medi que mereix suport i reconeixement. El principi rector que travessa tot l'escenari és inequívoc: la protecció del medi va per davant de la competitivitat econòmica, però no de manera que impedeixi l'activitat econòmica sostenible. A aquesta mirada de preservació s'hi suma, cada cop amb més força, una mirada d'adaptació al canvi climàtic —refugis climàtics i protecció davant les crescudes dels rius—, assumint que alguns dels seus efectes ja són inevitables.

Sobre aquesta base ambiental s'assenten els dos grans escenaris econòmics del procés. El primer, el de la diversificació econòmica, apunta que el gran repte és superar la dependència estructural del turisme massiu sense perdre el que el sector aporta al país. L'assemblea ha estat clara que diversificar no significa substituir els sectors tradicionals sinó modernitzar-los i enriquir-los: el turisme seguirà sent un pilar de l'economia andorrana, però un turisme de qualitat que valora el territori, que conviu amb sectors emergents —recerca, biotecnologia, serveis financers diversificats, artesanía, indústria lleugera— capaços d'aportar valor afegit. La condició de refugi climàtic de la muntanya és identificada com un actiu estratègic de primer ordre en el context del canvi climàtic. El segon escenari, el de la transformació econòmica, parteix d'una premissa compartida: Andorra és i ha de continuar sent un país econòmicament singular, amb una identitat econòmica pròpia que no es pot diluir en la pressió dels interessos externs. L'Andorra del 2050 és econòmicament oberta però ha preservat la sobirania sobre el seu model, ha mantingut la seguretat jurídica com a condició imprescindible per a qualsevol creixement desitjable, i ha convertit la planificació estratègica a llarg termini en un hàbit institucional. La jerarquia que l'assemblea estableix és nítida: l'economia és un instrument del benestar col·lectiu i de la protecció del medi, no un fi en si mateix.

Associada a la transformació econòmica, la transformació digital configura un escenari que no és el d'un país que vol ser pioner tecnològic a qualsevol preu, sinó el d'un país que incorpora les tecnologies emergents de manera intel·ligent amb un criteri rector clar: la digitalització ha de ser inclusiva o no serà. L'Andorra del 2050 ha tancat la bretxa digital, ha digitalitzat i unificat tots els processos administratius entre els set Comuns i el Govern —seguint models com el d'Estònia—, i s'ha posicionat com a sandbox regulatori i living lab per a empreses innovadores del sector tecnològic. La figura del veedor digital garanteix el bon ús de les tecnologies i la protecció dels drets de les persones en l'entorn digital. Dues garanties concreten aquest criteri inclusiu:

que l'accés als serveis públics no depengui de disposar de dispositius privats, i que l'adopció de les tecnologies sigui prudent i gradual.

En l'àmbit de l'habitatge, el procés concentra una de les energies més altes de tot el procés participatiu. L'assemblea ha hagut de resoldre explícitament la tensió entre el dret a l'habitatge i el dret a la propietat privada: el principi que en resulta és regulatori, no confiscatori. L'Andorra del 2050 garanteix que l'habitatge compleixi la seva funció social mitjançant la limitació de la compra especulativa, la regulació dels preus del lloguer d'acord amb criteris objectius, la creació d'un parc d'habitatge públic protegit i la generació d'un mercat específic per a l'habitatge turístic que no competeixi amb el mercat residencial. L'arrelament —la possibilitat de fer vida estable al país— és l'aspiració de fons que defineix tot l'escenari.

La qüestió de l'habitatge és inseparable de la demografia. L'Andorra del 2050 ha pres una decisió deliberada sobre la seva mida: ha establert un sostre poblacional basat en estudis de càrrega rigorosos, amb la xifra de 100.000 habitants com a referència orientativa que incorpora no només la població resident sinó també la flotant i el turisme. El creixement demogràfic desitjable és un creixement planificat i vinculat a les necessitats reals del mercat de treball i a la capacitat d'integrar les persones que arriben. Les polítiques de natalitat —habitatge accessible, conciliació i suport econòmic a les famílies— constitueixen l'altra cara del repte demogràfic.

La planificació demogràfica requereix, al seu torn, un ordenament del territori coherent. L'assemblea proposa un marc d'ordenació territorial nacional que estableixi criteris compartits entre tots els Comuns, que eviti la dispersió urbanística i que centri el creixement en els nuclis existents sense augmentar la superfície construïble del país. El model desitjable avança cap al concepte de la 'ciutat dels 15 minuts', on els serveis i els llocs de treball es troben a prop dels habitatges, i promou l'ecobarri com a model de desenvolupament urbà sostenible. L'arquitectura s'integra al territori, defugint el continu urbà, i l'Andorra del 2050 s'ha convertit en referent en construcció sostenible per regulació, no per casualitat. El procés hi afegeix una observació de fons: que els límits a la construcció difícilment es mantindran mentre els Comuns en depenguin per finançar-se, de manera que cal diversificar-ne les fonts d'ingressos.

L'ordenament territorial i la planificació de la mobilitat són inseparables. L'escenari de mobilitat parteix d'un diagnòstic compartit: el problema no es resoldrà fent més carreteres. L'Andorra del 2050 ha fet el canvi de paradigma del vehicle privat cap al transport públic col·lectiu, eficient i accessible com a columna vertebral de la mobilitat interna. El transport per cable, la xarxa de carrils bici segregats i la connexió ferroviària amb l'exterior —Seu d'Urgell, Puigcerdà, Tolosa— configuren un model intermodal que busca retirar el vehicle privat del centre de la vida quotidiana. El principi rector és contundent: la mobilitat és una conseqüència del model territorial, i és en aquest nivell on cal actuar amb més valentia.

Aquesta visió física i material del país s'articula amb les dimensions identitàries i culturals. En matèria d'identitat, l'assemblea dibuixa una Andorra que ha construït una identitat compartida en un context on la majoria de la població resident no ha nascut al país. Aquesta identitat no es basa en l'exclusió sinó en la integració: reconeix i valora la diversitat cultural com un enriquiment, i és ferma en la preservació del català com a eix d'integració i llengua d'ús habitual a tots els espais públics i comercials. El país es projecta internacionalment des dels seus valors —seguretat, qualitat de vida, sostenibilitat, natura, esport— i manté amb claredat la seva singularitat institucional, el Copríncipat, com a tret diferencial que cal reivindicar. Un pacte social i cultural que integri les persones d'altres cultures acompanyant-les realment en el procés és identificat com una tasca central i urgent. Aquesta identitat s'entén, a més, com una realitat dinàmica —que es construeix contínuament i no es defensa com un patrimoni tancat— i que se sosté tant en la llengua i la cultura com en un conjunt de valors cívics compartits.

La cultura complementa i vehicula aquesta dimensió identitària amb una aposta de fons: l'Andorra del 2050 és un país on la cultura no és principalment un producte turístic sinó una eina de cohesió social, un vehicle de transmissió de valors i un espai de trobada per a una societat diversa. L'escenari apunta cap a una oferta cultural variada, continuada i coordinada entre els Comuns i el Govern, amb un Museu Nacional que reuneixi el patrimoni cultural andorrà i ateneus o centres culturals que exerceixin de motor de la vida cultural arreu del territori. La descentralització de la vida cultural —que no tot passi per Andorra la Vella o Escaldes-Engordany— és una de les apostes que els participants consideren necessària per fer de la cultura una eina real de cohesió territorial. En coherència amb aquesta funció cohesionadora, el procés posa l'accent a facilitar l'accés a la cultura de les persones amb menys recursos.

Finalment, l'educació tanca i fonamenta tot l'edifici. L'Andorra del 2050 ha apostat per un sistema educatiu públic fort, gratuït i de qualitat per a tothom, des de l'etapa 0-3 anys —posada en valor com a etapa educativa fonamental, no com a guarderia— fins a la universitat. El sector privat és residual i no pot ser utilitzat com a mecanisme de diferenciació social. La qualitat del sistema descansa en professionals ben formats i ben remunerats, en recursos per a l'educació personalitzada, en l'atenció als infants amb necessitats especials i en la integració d'aprenentatges pràctics i de foment de l'esperit crític a tots els nivells. La formació professional és una via de qualitat equiparable al batxillerat, amb un vincle fort amb el mercat de treball, i la universitat ofereix una oferta homologada internacionalment. Els tres sistemes educatius públics —andorrà, espanyol i francès— comparteixen criteris comuns en matèria de llengua catalana, valors i cultura del país: l'escola és, en última instància, la primera institució que garanteix que tots els infants d'Andorra comparteixin un espai comú. L'escenari amplia, finalment, la mirada educativa cap a la formació al llarg de la vida i cap a la incorporació de la gestió de les emocions i de l'esport com a part d'una educació integral.

L'Andorra desitjable el 2050: escenaris per àmbits

SALUT

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'un sistema sanitari universal, de qualitat i orientat a la **prevenció**, capaç d'oferir el màxim d'**especialitats necessàries al país**, sostingut per **professionals** ben formats i ben remunerats, i que situa la **promoció de la salut** per davant de la gestió de la malaltia.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra amb un sistema sanitari que transita d'un model centrat en l'atenció de la malaltia cap a un model preventiu, garantint alhora l'atenció a tot allò no previngut durant la transició*

L'escenari en paraules clau:

Prevenció
Sistema sanitari universal
Copagament equitatiu
Professionals de la salut
Salut mental
Especialitats mèdiques
Atenció primària
Qualitat assistencial
Talent sanitari
Llistes d'espera
Salut comunitària
Envelliment saludable
Salut sexual i reproductiva
Solitud no volguda
Dades de salut
Coordinació social-sanitària

L'escenari de futur desitjat

Quan els participants del procés Tracem el futur d'Andorra parlen de salut, la primera demanda que apareix és clara: un sistema sanitari de qualitat, universal i finançat via copagament, amb totes les especialitats mèdiques necessàries disponibles al país, amb llistes d'espera curtes i amb professionals ben formats, ben remunerats i en condicions laborals adequades. Aquesta última condició és imprescindible per atraure talent qualificat de fora del país i per retenir els professionals formats aquí —una vulnerabilitat estructural del sistema actual que l'Andorra del 2050 ha superat. Sota aquesta ambició universal hi ha, però, una tensió que l'assemblea va abordar de front: la que separa la voluntat d'un accés gratuït de la d'un finançament sostenible. La resolució manté el copagament en proporcions semblants a les actuals, però el matisa amb la possibilitat d'introduir-hi criteris d'equitat o de refinar-ne el funcionament de manera que la sostenibilitat del sistema i la justícia social no es contraposin.

Però la visió de futur va més lluny que la simple garantia d'accés. L'Andorra del 2050 que imagina l'assemblea ciutadana és un país que ha fet el trànsit decisiu d'un sistema reactiu, centrat en el tractament de la malaltia, cap a un sistema proactiu, centrat en la prevenció, la promoció de la salut i la detecció precoç. Programes de prevenció personalitzada, educació en hàbits saludables, alimentació i activitat física des de l'escola, i polítiques que donin temps i recursos a la gent per tenir cura de la seva salut: el cost a llarg termini d'un sistema preventiu és menor, i els guanys en qualitat de vida, molt majors.

« Un sistema sanitari que posa les persones al centre i que actua abans que la malaltia s'instal·li »

La salut mental ocupa un lloc central en aquest escenari, i no com a apèndix del sistema sinó com a eix. L'Andorra del proper quart de segle disposa de serveis de salut mental accessibles i de proximitat, ha après a evitar la institucionalització com a resposta automàtica, i protegeix especialment la salut mental dels menors davant els efectes documentats de l'exposició a les xarxes socials. La lluita contra la solitud no volguda, especialment entre la gent gran i els joves, és una altra de les dimensions irrenunciabls: l'Andorra desitjable disposa d'espais intergeneracionals i de polítiques

actives de vida comunitària que fan front a l'aïllament. Paral·lelament, la integració dels àmbits social i sanitari —treballant conjuntament a partir de dades compartides i amb una visió que la salut depèn tant de l'accés als serveis com de les condicions de vida— és una condició del model que els participants consideren fonamental.

L'Andorra del 2050 és, finalment, un país que ha resolt amb claredat dues qüestions que avui generen debat. La primera és el dret a l'avortament, que es reconeix i es garanteix dins la cobertura sanitària. La segona és la dimensió del sistema: autosuficient i dimensionat en funció del nombre d'habitants, amb un sistema integrat de dades de salut que permet fonamentar les polítiques públiques en evidències reals i gestionar el sistema amb transparència davant la ciutadania.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RSB1 del procés Andorra: reptes de futur, que apuntava a la necessitat d'un sistema de salut orientat al benestar i a la prevenció, i amb les accions SB2 i SB7, que proposaven dissenyar programes de prevenció i promoure hàbits de vida saludables. El repte RSB7 —garantia de recursos suficients per a la salut— i el repte RSB3 —conciliació, envelliment i atenció a la dependència— són també referents directes. La connexió amb el repte RSB6, sobre l'atenció a la salut sexual i reproductiva, és igualment rellevant. Aquesta orientació enllaça també amb els reptes específics RSB1-1 i RSB1-2, sobre l'enfocament del sistema des del benestar i el reforçament de l'atenció primària, i amb l'acció SB94, sobre una mirada integral i preventiva de la salut mental.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Implementar centres públics de salut integral que abordin conjuntament la salut mental, la fisioteràpia, la dietètica i l'educació sanitària.
- Establir el servei de radioteràpia al país i incorporar nous tractaments oncològics al catàleg de la CASS.
- Despenalitzar l'avortament i garantir-ne la cobertura sanitària.
- Preveure psicòlegs —no només psicopedagogs— a totes les escoles per fer salut mental primària.

- Impulsar la telemedicina i els sistemes integrats de dades de salut gestionats amb criteris de transparència.
- Ampliar el sistema d'atenció primària integrant equips sanitaris i socials amb capacitat resolutiva.
- Gravar fiscalment els productes nocius per a la salut (tabac, alcohol, etc.)

COHESIÓ SOCIAL

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una **societat cohesionada**, igualitària i solidària, on les **condicions laborals dignes** i la **conciliació** de la vida familiar i professional no són aspiracions sinó realitats quotidianes. Una societat que ha après a **integrar la diversitat** com un actiu i que ha construït els espais i les institucions que fan possible el **benestar compartit**.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra que prioritza la cohesió social per sobre de la competitivitat econòmica*

L'escenari en paraules clau

Condicions laborals
Conciliació familiar
Igualtat d'oportunitats
Integració
Desigualtats socials
Teixit associatiu
Participació ciutadana
Seguretat ciutadana
Drets laborals
Diversitat cultural
Pertinença
Benestar col·lectiu
Pensions
Espais públics
Governança
Indicadors de benestar

L'escenari de futur desitjat

Quan els participants del procés Tracem el futur d'Andorra parlen de cohesió social, parlen d'una cosa molt concreta: d'una societat on les diferències econòmiques no es tradueixen automàticament en diferències d'oportunitats. L'Andorra del 2050 que sorgeix de l'assemblea ciutadana és, en primer lloc, un país on les condicions laborals i els salaris s'han ajustat al cost de la vida, on les persones no han de triar entre tenir una feina i tenir temps per als fills, i on la bretxa entre els qui més i els qui menys tenen no s'ha eixamplat fins al punt de trencar el teixit social. Aquesta visió porta implícita una tensió transversal: la que contraposa una societat que vol ser comunitat amb les servituds d'un model econòmic molt centrat en el turisme. El principi que l'ordena és inequívoc —la cohesió social va per davant de la competitivitat econòmica—, i l'assemblea hi afegeix, a més, una idea de fons: mesurar l'èxit del país per indicadors de benestar real, i no només pel creixement econòmic.

Tres idees articulen amb força especial aquest escenari. La primera és la de la conciliació: l'Andorra desitjable és aquella on és possible exercir alhora la vida professional i la vida familiar sense sacrificar l'una per l'altra. La jornada compactada, el teletreball i la racionalització dels horaris hi apareixen com a eines concretes. La segona idea és la dels salaris dignes: una condició pràctica perquè la gent pugui quedar-se al país i fer-hi projecte de vida. I la tercera és la reducció de les desigualtats: la convicció que la prosperitat del país ha de garantir que ningú no quedi sistemàticament enrere. Estretament lligada a aquesta dimensió distributiva hi apareix la qüestió de les pensions: el sistema ha de ser sostenible i ha de garantir la cobertura a totes les generacions, sense que la sostenibilitat financera s'aconsegueixi a costa de la dignitat dels pensionistes.

« La prosperitat del país no té sentit si no arriba a tothom —aquesta és la convicció que travessa l'escenari de cohesió social »

La qüestió de la integració apareix amb una insistència que no deixa lloc a dubtes. L'Andorra del proper quart de segle és un país on històricament la majoria de la població resident no ha nascut al territori, i el repte de construir un sentiment de pertinença compartit és urgent i complex. El futur desitjable no és el d'una integració

assimilacionista, sinó el d'una integració real que es concreti en drets polítics, laborals i socials, i que es vehiculi a través d'espais de trobada, d'associacions vives i de serveis públics accessibles a tothom. La proposta que els residents estrangers puguin exercir drets polítics a les eleccions comunals hi apareix com una via concreta i assolible. La reducció del nombre d'anys per accedir a la nacionalitat andorrana és, en la mateixa clau, un senyal de coherència entre el discurs integrador i les condicions que el sistema realment ofereix.

Finalment, la cohesió social és també qüestió de governança i de confiança institucional. L'Andorra imaginada pels participants és un país on les institucions funcionen de manera harmoniosa i coordinada, on la participació ciutadana és substantiva i no merament consultiva, i on la seguretat ciutadana —un actiu reconegut i valorat— es manté com a condició de fons del benestar col·lectiu. El teixit associatiu hi juga un paper que va molt més lluny de l'oci: és l'espai on les comunitats es troben, es reconeixen i construeixen juntes allò que cap política pública no pot fer sola.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RSB3 del procés Andorra: reptes de futur, centrat en el desenvolupament de l'estat del benestar i la conciliació, i amb el repte RSB5, dedicat a la igualtat efectiva. El repte específic RSB3-3 (conciliació de la vida laboral i familiar) i el RSB3-1 (desenvolupament de l'estat del benestar) són referents directes dels escenaris de major freqüència. L'acció RI95, sobre la reducció dels anys necessaris per obtenir la nacionalitat, és un referent clau per a la dimensió integradora d'aquest escenari. La connexió es completa amb el repte específic RE1-13, sobre l'assequibilitat del cost de la vida en relació amb els salaris, i amb les accions SB48 i SB49, sobre la regulació del teletreball i la flexibilització dels horaris com a instruments de conciliació.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Incrementar els salaris vinculant-los al cost real de la vida.

- Promoure mesures de conciliació familiar efectiva: jornada compactada, teletreball i racionalització d'horaris laborals i escolars.
- Construir espais públics de qualitat, verds i accessibles com a infraestructura activa de cohesió.
- Reduir el nombre d'anys per a l'accés a la nacionalitat i facilitar drets polítics comunals als residents estrangers.
- Fomentar l'associacionisme i les polítiques de temps lliure com a eines de cohesió social.
- Oferir ajudes a persones necessitades amb un control estricte per evitar frau i garantir que arriben a qui les necessita.
- Racionalitzar els horaris comercials i laborals coordinant els models francès i espanyol (i repartiment territorial dels horaris turístics)

TRANSICIÓ ENERGÈTICA

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una **Andorra energèticament sobirana**, que ha fet la transició cap a les **energies renovables** i ha reduït de manera significativa la seva dependència exterior, garantint alhora que aquest procés de transformació sigui just, **accessible** per a tota la ciutadania i **respectuós amb el medi natural**.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra amb un model energètic basat en la sostenibilitat, les renovables i la sobirania energètica*

L'escenari en paraules clau

Sobirania energètica
Energies renovables
Descarbonització
Neutralitat climàtica
Dependència exterior
Comunitats energètiques
Energia solar
Geotèrmia
Transició justa
Consum responsable
Biomassa
Eficiència energètica

L'escenari de futur desitjat

L'escenari energètic que emergeix del procés Tracem el futur d'Andorra parteix d'una constatació que els participants consideren urgent: la dependència energètica de l'exterior és una vulnerabilitat estructural del país que cal atenuar. L'Andorra del 2050 és un país que produeix una part significativa de l'energia que consumeix a partir de fonts renovables —solar, eòlica, geotèrmica, hidràulica i de biomassa— i que ha fet d'aquesta transició un projecte de país, no un conjunt de mesures aïllades. La sobirania energètica és alhora un objectiu ambiental, una aposta de seguretat nacional i una condició de la competitivitat econòmica.

La descarbonització del model energètic és l'altra dimensió central d'aquest escenari. L'Andorra desitjable és aquella que avança cap a la neutralitat climàtica, especialment als sectors del transport, els serveis i les infraestructures públiques, i que fomenta el rol actiu del ciutadà com a consumidor i, alhora, com a productor d'energia. Les comunitats energètiques gestionades per blocs d'habitatges, les plaques fotovoltaïques als edificis públics i privats, i la geotèrmia com a font complementària hi apareixen com a elements concrets d'un model descentralitzat i participatiu. La reducció del consum, més que el simple canvi de la font, és un eix complementari: l'Andorra del 2050 ha transformat la seva economia cap a sectors menys intensius en recursos i ha adoptat una cultura del consum responsable.

« La transició ha de ser una transició justa: no pot deixar enrere les capes de la població amb menys capacitat econòmica per adaptar-se als canvis »

Una de les tensions que l'assemblea ciutadana ha hagut de resoldre és la que existeix entre la generació d'energies renovables i la conservació del medi natural. El principi que en resulta és clar: les noves instal·lacions energètiques s'han d'ubicar preferentment en espais urbans consolidats, minimitzant l'impacte sobre el medi natural. L'autosuficiència energètica és un objectiu, però no a qualsevol preu ambiental. Paral·lelament, la transició ha de ser una transició justa: no pot deixar enrere les capes de la població amb menys capacitat econòmica per adaptar-se als canvis, i ha de garantir l'accés equitatiu als beneficis de la nova energia, evitant que la factura energètica es converteixi en una nova font de desigualtat.

L'Andorra del 2050 compleix els compromisos internacionals en matèria climàtica i els objectius de la seva estratègia energètica nacional. Ho fa amb un model que ha après a desvincular el creixement econòmic del consum energètic, que ha invertit en eficiència energètica als edificis —tant de nova construcció com rehabilitats— i que ha integrat l'educació ambiental com a palanca de canvi cultural sostinguda en el temps.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RMA5 del procés Andorra: reptes de futur, dedicat a minimitzar la dependència energètica externa i maximitzar la producció a partir de renovables, i amb l'acció MA75, que proposava incrementar progressivament la producció d'energia pròpia. El repte específic RMA5-2 (maximitzar la producció a partir de renovables) i el RMA5-3 (assolir les zero emissions mantenint la competitivitat) són referents directes. El repte RMA7, sobre la mobilitat sostenible, és un referent clau per a la dimensió de descarbonització del transport. El lligam es reforça amb l'acció MA76, sobre la potenciació de les energies renovables i netes, i amb el repte específic RMA5-1, sobre la gestió de la dependència energètica externa del país.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Facilitar la instal·lació de plaques fotovoltaïques als edificis públics i privats i desplegar comunitats energètiques per blocs d'habitatges.
- Promoure la geotèrmia com a font complementària en espais públics i privats.
- Reduir significativament el consum energètic transformant l'economia cap a sectors menys intensius en recursos.
- Desincentivar el consum de productes i serveis intensius en energia i nocius per al medi ambient.
- Impulsar l'educació ambiental orientada a reduir el consum de recursos com a palanca de canvi cultural.
- Impulsar microcentrals i centrals hidràuliques de petit format aprofitant rius i torrents
- Aprofitar les renovables de les estacions d'esquí per aportar energia a la xarxa pública en temporada baixa

MEDI AMBIENT

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra que situa la **protecció del medi ambient** al centre de les seves decisions polítiques, que ha preservat el **patrimoni natural** com un **actiu** identitari i econòmic irrenunciable, i que ha establert **límits clars al creixement urbà i econòmic** en funció dels recursos disponibles al territori.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra que prioritza la protecció del medi ambient per sobre de la competitivitat econòmica*

L'escenari en paraules clau

Patrimoni natural
Protecció del medi
Biodiversitat
Gestió forestal
Reserva de la Biosfera
Residus
Economia circular
Recursos hídrics
Canvi climàtic
Sector primari
Capacitat de càrrega
Qualitat de l'aire
Contaminació
Adaptació

L'escenari de futur desitjat

En cap àmbit del procés Tracem el futur d'Andorra la convergència entre els participants és tan clara com en el del medi ambient. L'Andorra del 2050 que sorgeix de l'assemblea ciutadana és un país que ha fet de la protecció del seu patrimoni natural —muntanyes, boscos, rius, paisatge— una prioritat que no es negocia davant de pressions econòmiques o urbanístiques. Es tracta d'una Andorra reconeguda com a referent en sostenibilitat i medi ambient, que ha obtingut la declaració de Reserva de la Biosfera i que gestiona activament els seus boscos per prevenir incendis i garantir la salut forestal del territori. El nucli analític d'aquest àmbit és la manera com l'assemblea resol la tensió entre protecció i creixement: estableix que la protecció del medi va per davant de la competitivitat econòmica, però sense impedir l'activitat econòmica sostenible. El medi ambient no s'hi entén com un límit al progrés, sinó com la condició que el fa possible —i, de manera creixent, també com un terreny d'adaptació, no només de preservació, davant els efectes ja inevitables del canvi climàtic.

Els espais naturals no són només un valor ambiental: són, alhora, un actiu econòmic, identitari i de salut pública. Per això, l'escenari mediambiental és inseparable del model de desenvolupament: l'Andorra desitjable és aquella que ha establert límits clars al creixement urbà i econòmic basats en la capacitat de càrrega del territori, que ha protegit els recursos hídrics, i que ha millorat la gestió dels residus avançant cap a l'economia circular, reduint els envasos plàstics i el consum de productes d'un sol ús. La qualitat de l'aire i la reducció de la contaminació acústica i lumínica als nuclis urbans completen una visió on el medi ambient és condició del benestar quotidià, no un objectiu secundari.

« El medi natural d'Andorra no és un recurs a explotar: és la condició de possibilitat de tota la resta »

El sector primari hi ocupa un lloc rellevant i sovint oblidat en els debats sobre el futur d'Andorra. L'assemblea ciutadana el situa com una activitat econòmica identitària i compatible amb la protecció del medi, que mereix suport i reconeixement i que contribueix de manera activa a la gestió del territori: l'agricultura i la ramaderia

autòctones, la neteja del sotabosc, el manteniment de la biodiversitat. I la preservació del medi natural és, al seu torn, la base del turisme de qualitat que l'Andorra del 2050 vol promoure —un cercle virtuós on naturalesa i economia no s'oposen sinó que es reforcen.

La relació entre el medi ambient i els sectors econòmics és un dels eixos de tensió que el procés ha posat en relleu. L'assemblea ciutadana ha resolt aquest conflicte de manera nítida: la protecció del medi va per davant de la competitivitat econòmica, però no de manera que impedeixi l'activitat econòmica sostenible. El medi ambient no és un límit al progrés: és la condició que fa possible un progrés digne de ser volgut.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RMA2 del procés Andorra: reptes de futur, centrat en la gestió del territori i la protecció del paisatge, i amb els reptes específics RMA2-2 (preservar els espais naturals i la biodiversitat) i RMA1-5 (límits al creixement urbanístic). El repte RMA6, sobre la consolidació d'un model de gestió de residus basat en l'economia circular, és un referent directe de la dimensió de gestió de residus de l'escenari. L'acció MA44, relativa a la política forestal preventiva, és també un referent clau. A aquestes connexions s'hi afegeixen el repte RMA4, sobre la gestió integral dels recursos hídrics com a país, i el repte específic RMA6-1, sobre la consolidació d'un model de gestió de residus basat en l'economia circular.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Incrementar el nombre de parcs naturals protegits i controlar l'accés als espais naturals per garantir-ne la protecció efectiva.
- Millorar la gestió forestal amb grups de neteja i ramats que mantinguin els boscos en condicions adequades per prevenir incendis.
- Protegir els entorns naturals —boscos, muntanyes, rius— per sobre de l'urbanisme i la nova construcció.
- Optimitzar els recursos hídrics reparant la xarxa i gestionant eficientment les aigües netes i residuals.

- Definir un gabinet de crisi climàtica amb capacitat de resposta àgil davant situacions d'emergència.
- Establir mecanismes de participació ciutadana en els projectes amb impacte sobre el medi ambient.
- Aplicar impostos verds i beneficis fiscals ambientals
- Preveure refugis climàtics i reforçar la protecció davant crescudes de rius i zones inundables

DIVERSIFICACIÓ

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra amb una **economia diversificada** que ha reduït la **dependència del turisme massiu** sense renunciar als **sectors econòmics tradicionals** i que ha construït un model basat en **sectors d'alt valor afegit, sostenibles** i generadors d'**ocupació de qualitat**.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra amb una economia diversificada que manté un paper molt important per als sectors econòmics tradicionals (turisme i finances)*

L'escenari en paraules clau

Diversificació econòmica

Turisme de qualitat

Alt valor afegit

Sectors emergents

Sector primari

Artesania local

Biotecnologia

Recerca

Innovació

Refugi climàtic

Dependència turística

Ocupació de qualitat

Grans esdeveniments

L'escenari de futur desitjat

El gran repte econòmic que els participants del procés identifiquen amb més claredat és el de superar la dependència estructural del turisme massiu sense perdre el que el sector turístic aporta al país. L'Andorra del 2050 és un país que ha sabut trobar l'equilibri entre sectors tradicionals enfortits —el turisme de qualitat basat en la natura, la cultura i la gastronomia; l'artesanía local; el sector primari— i sectors emergents que generen riquesa nova i oportunitats laborals que el model actual no ofereix. Darrere d'aquest escenari hi ha una de les tensions econòmiques més vives del procés: la que enfronta qui voldria reduir el pes del turisme amb qui el considera insubstituïble. L'assemblea la resol amb una fórmula precisa —diversificar no és substituir, sinó modernitzar i enriquir—, de manera que el turisme continua sent un pilar, però un turisme de qualitat i de volum contingut que conviu amb sectors de més valor afegit en lloc de competir-hi.

L'assemblea ciutadana ha estat clara en un punt que tenia el potencial de generar controvèrsia: la diversificació no ha d'implicar l'abandó dels sectors tradicionals, sinó la seva modernització i el seu enriquiment. El turisme seguirà sent un pilar de l'economia andorrana, però un turisme diferent: de qualitat per sobre de quantitat, que valora el territori en lloc d'esgotar-lo, i que conviu amb altres activitats —recerca, biotecnologia, serveis financers diversificats, artesanía, indústria lleugera— que aporten valor afegit i redueixen la vulnerabilitat del model. Evitar el turisme de baix cost i limitar el volum de turistes hi apareix com una condició per preservar la qualitat de l'oferta i la qualitat de vida dels residents.

« Diversificar no vol dir substituir: vol dir enfortir el que ja funciona i obrir camins nous que no esgoten el territori »

La ubicació d'Andorra als Pirineus és identificada com un actiu estratègic de primer ordre en el context del canvi climàtic: la condició de refugi climàtic de la muntanya és una oportunitat per a nous sectors econòmics vinculats al benestar, a la naturalesa i a la recerca. En la mateixa línia, la recerca i la innovació apareixen com a sectors cap als quals l'economia andorrana hauria d'avançar —sectors d'alt valor afegit, menys devoradors de recursos i compatibles amb el model ambiental que el país ha definit

com a prioritari. La demanda d'un palau de congressos i d'exposicions que permeti acollir grans esdeveniments apareix com una mesura concreta i estratègica per al posicionament internacional del país.

L'artesanía local és un dels vectors de diversificació que els participants valoren de manera especial: productes artesanals amb segell andorrà, espais a cada parròquia dedicats a la producció i la venda, un model que combina activitat econòmica, identitat cultural i atractiu turístic. Amb el tabac com a cultiu en declivi, l'exploració d'alternatives agràries és una altra de les apostes que el procés identifica com a urgent i que mereix una estratègia de transició clara per als productors actuals.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb els reptes RE3 i RE4 del procés Andorra: reptes de futur, dedicats respectivament a la consolidació de l'obertura i la diversificació econòmica i al manteniment de la competitivitat del turisme. El repte específic RE3-3, sobre la planificació dels sectors clau de la diversificació, i el RE3-2, sobre el canvi cultural necessari d'una mentalitat proteccionista cap a una d'obertura, són referents rellevants. L'acció MA128, sobre la transformació gradual cap a sectors d'alt valor afegit, completa el lligam. La connexió s'amplia amb els reptes específics RE3-1, sobre la reducció de la dependència dels sectors de la construcció i el comerç, i RE3-4, sobre la definició de les condicions per atraure empreses que aportin valor afegit.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Dur a terme una moratòria hotelera per limitar el creixement del sector turístic mentre s'avança en la diversificació.
- Fomentar l'artesanía 'Fet a Andorra' amb espais específics a cada parròquia i segell propi.
- Promoure nous sectors econòmics vinculats a la tecnologia, la biotecnologia, la salut i les energies renovables.
- Apostar per infraestructura per acollir grans esdeveniments —congressos, exposicions, actes esportius— com a motor econòmic complementari.

- Explorar alternatives a la producció agrícola del tabac i reforçar el sector primari autòcton amb una Denominació d'Origen Andorra.
- Avaluar el retorn i l'impacte social dels nous projectes econòmics abans d'implantar-los
- Promoure la formació i la qualitat com a vies per incrementar el PIB per càpita

TRANSFORMACIÓ ECONÒMICA

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra amb una **economia oberta i competitiva**, supeditada a la **protecció del medi ambient i de la cohesió social**, que ha preservat la seva **singularitat** i sobirania econòmica, i que ha construït un marc jurídic i institucional capaç d'atraure actors de qualitat sense perdre el **control del seu model de país**.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra amb una economia supeditada a la protecció del medi ambient, la cohesió social i la resta d'elements del model de país*

L'escenari en paraules clau

Sobirania econòmica
Singularitat econòmica
Seguretat jurídica
Obertura controlada
Atracció de talent
Inversió estrangera
Planificació estratègica
Equilibri pressupostari
Centres de decisió
Model de país
Desregulació selectiva
Emprenedoria

L'escenari de futur desitjat

L'escenari de transformació econòmica que dibuixa l'assemblea ciutadana parteix d'una premissa compartida: Andorra és i ha de continuar sent un país econòmicament singular, diferent dels seus veïns, amb una identitat econòmica pròpia que no es pot diluir en la pressió dels interessos externs. L'Andorra del 2050 és un país econòmicament obert —capaç d'accedir a mercats internacionals i d'atraure talent i inversió de qualitat— però que ha preservat la sobirania sobre el seu model i ha evitat el pas de la propietat a la mera gerència de la seva economia. Els centres de decisió de les administracions i les empreses que hi operen estan tan a prop del territori com sigui possible. Aquest àmbit és, probablement, el que concentra més tensions de tot el procés, totes elles variacions d'una de sola: fins on obrir l'economia i fins on protegir-la. L'assemblea la resol amb una jerarquia nítida —una economia oberta, però amb les restriccions necessàries perquè quedi supeditada a la protecció del medi, a la cohesió social i a la sobirania sobre el model de país—. L'economia, en aquesta visió, és un instrument del benestar col·lectiu, no un fi en si mateix.

La seguretat jurídica i un marc regulador clar i estable apareixen com a condicions imprescindibles per a qualsevol escenari de creixement econòmic desitjable. L'Andorra que els participants imaginem és un país on és fàcil viure i fer les coses de manera senzilla, on les empreses poden establir-se amb agilitat, on el marc legal dóna confiança i previsibilitat. El control de la inversió estrangera especulativa —particularment en el mercat immobiliari— és identificat com un repte urgent. Al costat d'això, hi ha la capacitat d'atraure talent: un ecosistema econòmic que genera oportunitats interessants per als professionals qualificats, nacionals i estrangers, i que disposa d'incentius específics perquè el jovent andorrà format a l'exterior pugui retornar i emprendre al país.

« L'obertura econòmica és una oportunitat, no un risc —sempre que Andorra mantingui el control del seu model »

La relació entre el creixement econòmic i els límits ambientals i socials és la tensió central que l'assemblea ciutadana ha resolt amb claredat. El principi rector estableix una jerarquia nítida: l'economia és un instrument del benestar col·lectiu i de la

protecció del medi, no un fi en si mateix. En la pràctica, això significa que les polítiques d'atracció d'inversió i de creixement econòmic han d'estar subordinades als objectius de sostenibilitat ambiental, cohesió social i qualitat de vida que el país ha definit com a prioritaris. Un creixement econòmic sostingut és desitjable, però no a qualsevol preu.

L'Andorra del 2050 és un país que ha fet de la planificació estratègica un hàbit institucional. Ha definit un model de país a llarg termini, el segueix amb consistència i ha establert mecanismes de governança que en garanteixen la continuïtat més enllà dels cicles electorals. La preservació del model fiscal actual, la sobirania financera sense deute extern i la simplificació administrativa formen part d'un model que combina singularitat i obertura de manera coherent.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta amb el repte RE1 del procés Andorra: reptes de futur —definir un model de país i un model econòmic propis, sostenibles i sobirans— i amb els reptes específics RE1-15 (sobirania econòmica) i RE1-3 (definir el model econòmic). El repte RE2, sobre la necessitat de comptar amb administracions àgils, eficients i digitalitzades com a base per a una economia atractiva, és també un referent directe. L'acció E20, sobre la preservació dels límits del deute públic, completa el lligam. El lligam es completa amb els reptes específics RE2-10 i RE2-9, sobre la creació de talent autòcton i l'atracció de talent forani, i amb el RE3-6, sobre una legislació que simplifiqui i agiliti la inversió estrangera sense renunciar al control del model.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Definir un model de governança que lideri la transformació econòmica amb participació dels sectors públic i privat.
- Assegurar la seguretat jurídica i promoure la desregulació selectiva per afavorir noves activitats econòmiques.
- Regular i controlar la inversió estrangera per evitar efectes de gentrificació i especulació.
- Definir un sistema d'incentius perquè el jovent andorrà format a l'exterior pugui retornar i emprendre al país.

- Mantenir l'equilibri pressupostari i limitar l'endeutament públic extern com a condició de la sobirania financera.
- Oferir suport financer (microcrèdits) a petits negocis, emprenedors i autònoms andorrans
- Ajustar la fiscalitat empresarial als beneficis (no a la facturació) i flexibilitzar el règim de pèrdues inicials (SLU)

TRANSFORMACIÓ DIGITAL

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra **permanentment al dia en transformació digital**, que ha **incorporat hàbilment les tecnologies emergents**, tant als diferents sectors econòmics com a l'administració, i que ho ha fet d'una manera **inclusiva**, garantint que ningú no queda enrere per raons de capacitat o d'accés.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra que aposta per una digitalització inclusiva i humana que no deixi ningú enrere i que garanteixi l'absència de bretxa digital*

L'escenari en paraules clau

Digitalització inclusiva
Innovació tecnològica
Bretxa digital
Administració digital
Sandbox regulatori
Living lab
Seguretat digital
Capacitació digital
Empreses tecnològiques
Marc regulador
Tràmits simplificats
Intel·ligència artificial
Prudència

L'escenari de futur desitjat

L'escenari de transformació digital que emergeix del procés Tracem el futur d'Andorra no és el d'un país que vol ser pioner tecnològic a qualsevol preu. És el d'un país que incorpora les tecnologies emergents de manera intel·ligent, poc després dels pioners, i que ho fa amb un criteri rector clar: la digitalització ha de ser inclusiva o no serà. L'Andorra del 2050 és un país on la bretxa digital s'ha tancat, on la gent gran té accés i capacitació digital, i on la transformació tecnològica no ha creat nous exclosos. Aquesta aposta per la inclusivitat no és incompatible amb l'ambició tecnològica: és la seva condició de legitimitat. La tensió de fons d'aquest àmbit oposa l'ambició tecnològica —ser un pol d'especialització i innovació— a la voluntat que la digitalització no deixi ningú enrere. L'assemblea la resol amb un principi i dues garanties concretes: la digitalització ha de ser inclusiva o no serà; l'accés als serveis públics no pot dependre de disposar de dispositius privats; i l'adopció de noves tecnologies ha de ser prudent, sense necessitat de situar-se a l'avantguarda a qualsevol preu.

En el terreny econòmic, l'escenari apunta cap a una especialització en el sector tecnològic i de la innovació digital: un país que atrau empreses del sector gràcies a un marc fiscal favorable, a infraestructures adequades —incubadores, hubs tecnològics, facilitats per a empreses de gestió de servidors— i a la seva condició de living lab i sandbox regulatori per a empreses innovadores. La digitalització de tots els processos administratius és, en paral·lel, una demanda transversal: una Andorra on els tràmits siguin simples, àgils i accessibles per via digital, unificats entre els set comuns i el Govern, seguint models com el d'Estònia, és una condició de qualitat de vida i de competitivitat alhora.

« La digitalització que val és la que fa la vida més simple per a tothom, no la que crea una nova bretxa »

La tensió entre la velocitat de la innovació tecnològica i la necessitat d'un marc regulador estable és un dels reptes estructurals que el procés identifica. La proposta que en resulta és nítida: la regulació ha de seguir al sector, no precedir-lo de manera que l'ofegui, però ha de garantir la seguretat jurídica i la protecció dels drets de les

persones. La figura del veedor digital —un garant del bon ús de les tecnologies i de la protecció dels ciutadans en l'entorn digital— n'és una expressió concreta. El marc jurídic que genera seguretat econòmica i digital és, per als participants, una condició tan important com el marc fiscal.

L'Andorra del 2050 ha apostat per atraure activitats de recerca i innovació digital, conscient que la tecnologia és un dels pocs sectors capaços d'aportar alt valor afegit sense consumir recursos naturals de manera intensiva. Una aposta, per tant, coherent alhora amb els objectius de diversificació econòmica i amb els de protecció del medi ambient.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta amb els reptes RE2-12 i RE3-5 del procés Andorra: reptes de futur, relatius a la modernització tecnològica de l'economia i a la preparació per absorbir innovacions exponencials, i amb les accions E79 i E80, sobre la digitalització i la unificació dels processos administratius. El repte RE3-6, sobre la simplificació i l'agilització de la inversió estrangera, és també un referent per a la dimensió d'atracció d'empreses tecnològiques. La connexió s'estén als reptes específics RE2-5 i RAP1-3, sobre l'assoliment d'unes administracions públiques àgils, eficients i digitalitzades al servei de la ciutadania.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Preveure infraestructures per atraure empreses tecnològiques: incubadores, hubs i facilitats per a empreses de gestió de servidors.
- Definir un marc fiscal favorable per a l'atracció d'empreses del sector tecnològic i de la innovació.
- Automatitzar i simplificar els tràmits administratius seguint el model d'Estònia, unificant els procediments entre comuns.
- Capacitar digitalment la ciutadania, amb èmfasi particular en la reducció de la bretxa digital entre la gent gran.
- Crear la figura del veedor digital per garantir la seguretat i el bon ús de les tecnologies.

- Establir Andorra com a sandbox regulatori per atraure empreses innovadores i inversions estratègiques en tecnologia.
- Mantenir els sistemes anteriors durant un període d'adaptació perquè la digitalització no exclogui ningú
- Atraure activitats de recerca i innovació digital al país

HABITATGE

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra on l'habitatge és un **dret garantit** per a tota la ciutadania, on els **preus estan ajustats als salaris** i on s'ha posat **fi a l'especulació immobiliària** sense contradir el **dret a la propietat privada**.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra que garanteix el dret a un habitatge digne per a tothom sense contradir el dret a la propietat privada*

L'escenari en paraules clau

Dret a l'habitatge
Habitatge assequible
Especulació immobiliària
Arrelament
Propietat privada
Parc públic d'habitatge
Lloguer regulat
Cooperatives
Rehabilitació
Habitatge comunitari
Infrahabitatge
Inversió estrangera

L'escenari de futur desitjat

Pocs temes concentren tanta energia al procés Tracem el futur d'Andorra com l'habitatge. L'Andorra del 2050 que imagina l'assemblea ciutadana és un país on l'habitatge és un dret garantit, on els preus de compra i de lloguer estan ajustats a la realitat salarial de la població, i on compartir habitatge és una elecció personal i no una necessitat imposada per les circumstàncies econòmiques. Tres escenaris hi emergeixen amb màxima freqüència: el de l'habitatge com a dret, el de l'habitatge assequible, i el de la fi de l'especulació immobiliària. El cor d'aquest escenari és la manera com l'assemblea resol una tensió que sovint es presenta com un carreró sense sortida: la que enfronta el dret a l'habitatge i el dret a la propietat privada. El principi que en resulta és regulatori, no confiscatori —es regula l'ús especulatiu, no la propietat legítima—, i l'aspiració de fons que ho ordena tot és l'arrelament: la possibilitat de fer vida estable al país.

La tensió entre el dret a l'habitatge i el dret a la propietat privada ha estat un dels dilemes que l'assemblea ciutadana ha hagut de resoldre explícitament. El principi rector que en resulta no és confiscatori sinó regulatori: cal garantir que l'habitatge compleixi la seva funció social sense eliminar el dret de propietat. Això es tradueix en mesures com la limitació de la compra especulativa, la regulació dels preus del lloguer d'acord amb criteris objectius —ubicació, any de construcció, estat de conservació—, la creació d'un parc d'habitatge públic protegit, i la generació d'un mercat específic per a l'habitatge turístic que no competeixi amb el mercat residencial. La regla que el cost de l'habitatge no hauria de superar el 25-30% dels ingressos és un indicador clar de fins on es vol arribar.

« Viure a Andorra ha de ser possible per a qui hi treballa —l'habitatge és la primera condició de l'arrelament »

L'arrelament és la paraula que millor resumeix l'aspiració de fons: l'Andorra del 2050 és un país on es pot fer vida, on viure-hi és un projecte estable i no un trànsit vinculat a un cicle laboral. Aquesta condició requereix no només preus accessibles, sinó models d'habitatge que s'adaptin al cicle de vida de les persones. L'habitatge comunitari —models de convivència que comparteixen espais comuns i fomenten la

cohesió social— és una de les propostes que els participants valoren positivament com a alternativa al model residencial tradicional. El parc d'habitatge públic i protegit ha de ser prou ampli per donar resposta a les necessitats dels col·lectius més vulnerables: joves, gent gran i persones amb discapacitat.

Una normativa i una inspecció que garanteixin que tots els habitatges compleixen les condicions mínimes d'habitabilitat, eliminant les situacions d'infrahabitatge, és una condició de dignitat que l'assemblea considera no negociable. La rehabilitació del parc existent —habitatges buits, edificis antics en condicions precàries— és identificada com una via prioritària per augmentar l'oferta sense incrementar la superfície construïble, aprofitant el que ja existeix i millorant la seva eficiència energètica.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RE1-14 del procés Andorra: reptes de futur, sobre l'assequibilitat de l'habitatge en relació al salari mínim, i amb les accions E42 i E43, sobre les limitacions als preus del lloguer i els incentius fiscals per als lloguers assequibles. El repte RE3-6, sobre el control de la inversió estrangera especulativa en el mercat immobiliari, i l'acció E45, sobre l'increment del parc immobiliari, completen el lligam. El lligam es reforça amb les accions E46, sobre la taxació dels pisos desocupats, i E48, sobre la creació d'un organisme estatal que rebi la cessió d'habitatges per destinar-los al lloguer assequible.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Limitar la compra d'habitatges amb finalitats especulatives, tant per a particulars com per a ens jurídics.
- Regular el preu dels habitatges de lloguer i compra d'acord amb criteris objectius com la ubicació, l'any i l'estat de conservació.
- Construir habitatge públic a preu assequible en modalitat de lloguer o dret de superfície, gestionat per una entitat pública.
- Promoure la creació de cooperatives d'habitatge i la rehabilitació d'habitatges buits i edificis antics.
- Facilitar l'adquisició de l'habitatge a les persones joves com a primer habitatge habitual.

- Generar un mercat específic d'habitatge turístic i de segones residències, diferenciat del mercat residencial.
- Diferenciar fiscalment i regulatòriament el petit propietari dels grans tenidors d'habitatge
- Crear una borsa pública de lloguer assequible amb habitatges privats gestionats per l'administració (seguretat jurídica als propietaris)

DEMOGRAFIA

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra que ha establert **límits clars al seu creixement demogràfic**, considerant tant la població resident com la població flotant i el turisme. Una Andorra que **planifica** els seus límits en base a la **capacitat de càrrega** del territori, les **necessitats reals del mercat de treball** i el **model de país** decidit.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra que estableix límits al creixement demogràfic*

L'escenari en paraules clau

Límits al creixement
Capacitat de càrrega
Sostre poblacional
Planificació demogràfica
Natalitat
Immigració planificada
Mercat de treball
Qualitat de vida
Integració
Serveis públics
100.000 habitants
Política familiar

L'escenari de futur desitjat

La demografia és potser l'àmbit on el consens dels participants és més contundent i, alhora, més complex de gestionar políticament. L'Andorra del 2050 que sorgeix de l'assemblea ciutadana és un país que ha pres una decisió deliberada sobre la seva mida: ha establert un sostre poblacional basat en estudis de càrrega rigorosos que fixen quants habitants pot acollir el país sense degradar la qualitat dels serveis, el medi natural i la qualitat de vida. La xifra de 100.000 habitants apareix recurrentment com a referència orientativa en el procés, tot i que els participants reconeixen que cal fonamentar-la en evidències científiques i en la revisió periòdica dels recursos disponibles. L'escenari demogràfic conté una tensió que l'assemblea havia de resoldre sí o sí: la que es produeix entre establir límits al creixement i continuar sent una societat integradora i oberta. La resolució no és un tancament, sinó un creixement planificat —vinculat a la capacitat de càrrega del territori, a les necessitats reals del mercat de treball i a la capacitat d'integrar les persones que arriben—, amb l'afegit que cal frenar el creixement impulsat per la simple atracció fiscal de residents passius.

En aquest sentit, la reflexió sobre el creixement demogràfic no es pot limitar a respondre simplement la pregunta de quin és el volum de població que resideix de manera habitual al país. Si la perspectiva considerada és la d'uns límits ajustats a la capacitat de càrrega del territori, els participants al procés participatiu consideren que també s'han d'incorporar a l'equació la població flotant i, en particular, els transfronterers i els turistes. Així, la pregunta, ara més complexa, se centra en quina és la població real que pot suportar el territori andorrà.

D'altra banda, el creixement demogràfic desitjable és, també, un creixement planificat i vinculat a les necessitats reals del mercat de treball. L'Andorra del proper quart de segle és un país que vincula la immigració a la necessitat real de mà d'obra i a la capacitat d'integrar les persones que arriben, garantint que tinguin accés a habitatge digne, a serveis públics de qualitat i a una perspectiva de vida estable al país. Creixement sí, però creixement coherent amb el model de país que la societat ha decidit.

« Quants habitants pot acollir Andorra sense perdre allò que la fa desitjable? Aquesta és la pregunta que el procés posa al centre »

La qüestió de la natalitat és l'altra cara del repte demogràfic. Andorra té una de les taxes de natalitat més baixes d'Europa, i l'assemblea ciutadana identifica la necessitat de polítiques que incentivin la natalitat com a part de la resposta demogràfica. Polítiques d'habitatge accessible, de conciliació familiar i de suport econòmic a les famílies hi apareixen com a instruments d'una política demogràfica coherent que pensa el país a llarg termini.

La planificació demogràfica és, per als participants, una condició per a la coherència de totes les altres polítiques. L'habitatge, la mobilitat, els serveis de salut i d'educació, l'ordenament del territori: totes aquestes polítiques necessiten saber quants habitants ha de servir el país en els propers vint-i-cinc anys per poder planificar amb rigor. Sense una decisió clara sobre la mida del país, qualsevol planificació és provisional i vulnerable.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb els reptes RMA1-4 i RE1-2 del procés Andorra: reptes de futur, sobre els límits al creixement demogràfic i la política demogràfica, i amb les accions MA1, MA2 i MA3, que proposaven estudis de capacitat de càrrega per determinar el límit de població resident i flotant que el país pot sostenir amb una bona qualitat de vida. L'acció SB60, sobre els límits al creixement demogràfic com a condició per als serveis de salut, i l'acció SB40, sobre el foment de la natalitat, completen el lligam. La connexió es completa amb l'acció E2, sobre la realització d'estudis dels recursos naturals disponibles, i amb el repte específic RE1-6, sobre la necessitat de tenir en compte aquests recursos a l'hora de definir el model de país.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Realitzar estudis de càrrega a nivell nacional que fixin un sostre poblacional i turístic màxim en funció dels recursos disponibles.

- Controlar el creixement demogràfic de manera planificada i vinculada al desenvolupament econòmic del país.
- Limitar la població a un màxim de 100.000 habitants com a referència de planificació basada en la capacitat de càrrega.
- Promoure polítiques que incentivin la natalitat, combinant habitatge accessible, conciliació i suport econòmic a les famílies.
- Limitar el creixement basat en l'atracció fiscal de residents passius (residències passives)
- Disposar de censos i dades de població fiables i actualitzats (revisant l'incentiu de les transferències als Comuns per població)

ORDENAMENT DEL TERRITORI

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra que ha establert un **model d'ordenació del territori coherent a escala nacional**, que **limita la construcció excessiva**, que concentra el creixement en els nuclis existents i que **preserva els espais naturals** i l'essència dels pobles, tot coordinant la visió del Govern i dels Comuns.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra amb una planificació del creixement compartida entre Govern i Comuns, amb visió de proximitat però coordinació nacional per a una planificació coherent de país*

L'escenari en paraules clau

Coordinació nacional
Límits a la construcció
Urbanisme concentrat
Nuclis existents
Ciutat dels 15 minuts
Corredors verds
Essència dels pobles
Construcció sostenible
Patrimoni urbanístic

L'escenari de futur desitjat

L'ordenament del territori és un dels àmbits on la tensió entre la visió nacional i la gestió parroquial es fa més evident. L'Andorra del 2050 que emergeix de l'assemblea ciutadana ha resolt aquesta tensió d'una manera concreta: ha aprovat un marc d'ordenació territorial nacional que estableix criteris compartits entre tots els Comuns, que evita la dispersió urbanística i que concentra el creixement en els nuclis existents, sense augmentar la superfície construïble del país. La modificació de la LGOTU és la peça legislativa central d'aquest canvi, i la coordinació entre institucions, el seu repte operatiu principal. Aquest àmbit també va girar al voltant d'una tensió institucional: la que existeix entre l'autonomia urbanística dels Comuns i la necessitat d'una coordinació nacional coherent. El principi rector la resol apostant per una planificació compartida —de proximitat però coordinada a escala de país—, i l'assemblea hi afegeix una observació de fons sovint silenciada: que els límits a la construcció difícilment es mantindran mentre els Comuns en depenguin per finançar-se, de manera que cal diversificar-ne les fonts d'ingressos.

El model urbanístic desitjable és el de la concentració i la densificació dels nuclis existents, no el de l'expansió horitzontal. L'Andorra del proper quart de segle avança cap al concepte de la 'ciutat dels 15 minuts': on els serveis, els equipaments i els llocs de treball es troben a prop dels habitatges, es fomenta la vida de proximitat i es redueix la mobilitat obligada. L'arquitectura s'integra al territori, defugint el continu urbà, i es promou el concepte d'ecobarri com a model de desenvolupament urbà sostenible. Paral·lelament, l'Andorra del 2050 ha conservat l'essència dels seus pobles, evitant la creació de nous nuclis de població que dilueixin la identitat dels llocs existents.

« El territori d'Andorra és finit —i la manera com decidim ocupar-lo definirà el país que serem »

La vinculació del desenvolupament urbanístic a la planificació de la mobilitat i de les infraestructures de transport és una condició estructural de l'escenari: no té sentit planificar habitatge sense planificar com s'hi arribarà. La normativa exigent de construcció sostenible —materials, tècniques, eficiència energètica— és l'altra peça clau: l'Andorra del 2050 és referent en construcció sostenible, no per casualitat sinó

per regulació. Els corredors verds horitzontals i verticals que connecten els racons del país, i els camins entre nuclis que promouen la mobilitat a peu i en bicicleta, completen un paisatge urbà i territorial molt diferent del d'avui.

La protecció dels llocs amb interès patrimonial de manera restrictiva, i l'adquisició per part de l'administració d'espais naturals als fons de vall per assegurar-ne la preservació, hi apareixen com a mesures de contenció que l'Andorra del 2050 ha pres amb decisió, conscient que el territori, un cop construït, és molt difícil de recuperar.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RMA1-5 del procés Andorra: reptes de futur, sobre els límits al creixement urbanístic i residencial, i amb les accions MA25 i MA26, que proposaven limitar el creixement urbanístic en funció de la capacitat de càrrega i promoure un pla de desenvolupament urbanístic nacional. El repte RMA1-2, sobre l'alineament dels actors en el model de desenvolupament, i l'acció MA28, sobre l'avaluació i revisió de la LGOTU, completen el lligam. El lligam es reforça amb els reptes específics RMA1-7, sobre la planificació i la gestió sostenibles de l'edificació, i RMA2-2, sobre la preservació dels espais naturals, el paisatge i la biodiversitat.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Modificar la LGOTU per disposar d'una visió global de l'urbanisme a nivell nacional, amb criteris compartits entre Comuns.
- Aprofitar el sòl edificable existent i promoure nuclis poblacionals densos evitant noves zones urbanitzables.
- No augmentar la superfície construïble al país.
- Vincular el desenvolupament urbanístic a la planificació de la mobilitat i les infraestructures de transport.
- Definir un reglament sobre materials i tècniques de construcció sostenibles d'obligat compliment.
- Crear i connectar corredors verds horitzontals i verticals que connectin els racons del país.

- Diversificar les fonts d'ingressos dels Comuns perquè no depenguin de la construcció
- Fixar criteris nacionals compartits de construcció (alçada màxima dels plurifamiliars, percentatges mínims de zones verdes)

MOBILITAT

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra que ha **repensat la mobilitat** des de la seva arrel, apostant decididament pel **transport col·lectiu** i per **solucions sistèmiques**, que integren l'urbanisme, els horaris i la distribució dels serveis, i que ha millorat substancialment la **connectivitat** interior i amb l'exterior.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra amb solucions sistèmiques per a la mobilitat —des de l'urbanisme, l'ordenament territorial, els horaris laborals i escolars i la distribució dels serveis públics— amb molt més èmfasi en el transport col·lectiu que en la millora de l'eficiència del transport individual*

L'escenari en paraules clau

Transport col·lectiu
Mobilitat sostenible
Canvi de paradigma
Connexió ferroviària
Transport per cable
Intermodalitat
Carrils bici
Park & Ride
Connectivitat exterior
Mobilitat a peu
Mobilitat turística
Solucions sistèmiques

L'escenari de futur desitjat

L'escenari de mobilitat que dibuixa l'assemblea ciutadana parteix d'un diagnòstic compartit: Andorra té un problema de mobilitat que no es resoldrà fent més carreteres. L'Andorra del 2050 ha fet el canvi de paradigma: del vehicle privat com a solució per defecte, cap al transport públic col·lectiu, eficient, accessible i assequible —o fins i tot gratuït— com a columna vertebral de la mobilitat interna. Aquest canvi requereix ampliar les línies i les freqüències del transport públic, garantir la connexió amb les poblacions petites i garantir la mobilitat de les persones amb discapacitat i mobilitat reduïda, que en l'Andorra del 2050 no és una excepció sinó un estàndard del servei. El moll de l'os d'aquest escenari és una tensió de paradigma: la que oposa qui confia la solució a la renovació i l'electrificació del parc de vehicles privats i qui sosté que el problema és sistèmic. El principi rector pren partit sense embuts —la mobilitat és una conseqüència del model territorial, i és en aquest nivell on cal actuar—, de manera que les solucions col·lectives i sistèmiques tenen prioritat sobre la simple millora de l'eficiència del vehicle individual.

Les alternatives al transport viari tradicional hi ocupen un lloc central. L'assemblea ciutadana identifica el transport per cable com una solució viable i atractiva per a la mobilitat interna entre parròquies. La xarxa de carrils bici segregats, les infraestructures per a vianants i els aparcaments dissuasius als accessos dels nuclis urbans completen un model de mobilitat intermodal que busca treure el vehicle privat del centre de la vida quotidiana. La connexió ferroviària amb l'exterior —Seu d'Urgell, Puigcerdà, Toulouse— és identificada com una condició per a la connectivitat exterior del país i per a l'atracció de visitants que no necessitin el vehicle privat. La coordinació amb els països veïns per garantir aquesta connectivitat és una peça indispensable del model.

« La mobilitat no és un problema de carreteres: és un problema de model de país »

El principi rector és contundent en un punt que podria semblar obvi però que té conseqüències importants: les millores d'eficiència del vehicle individual —com el foment dels vehicles elèctrics— no han de ser la resposta principal al problema de mobilitat. La resposta principal ha de ser sistèmica: ha d'incloure decisions sobre on

es situen les empreses, les escoles i els serveis; sobre com s'organitzen els horaris laborals i escolars; i sobre com es planifica l'urbanisme. La mobilitat és, en definitiva, una conseqüència del model territorial, i és en aquest nivell on cal actuar amb més valentia.

La gestió de la mobilitat turística és un repte específic que el procés identifica com a urgent: evitar el col·lapse de les vies del país en períodes punta requereix mesures com la limitació de l'entrada de vehicles no residents als nuclis urbans, els aparcaments dissuasius ben connectats amb el transport col·lectiu, i el foment de l'arribada de turistes en transport públic des de l'exterior.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RMA7 del procés Andorra: reptes de futur, dedicat a repensar el model de mobilitat minimitzant les emissions i oferint un transport públic eficaç, i amb les accions MA106 (pla director de la mobilitat) i MA109 (millora integral del transport públic per carretera). L'acció RI105, sobre el canvi de model turístic per reduir el nombre de vehicles, i l'acció MA121, sobre la connexió ferroviària interfronterera, completen el lligam. El lligam es completa amb l'acció E39, sobre l'estudi d'alternatives al transport per carretera —com el tramvia o el transport per cable—, i amb el repte específic RMA7-4, sobre un model de transport coherent amb els objectius d'energia, medi ambient i canvi climàtic.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Ampliar el servei de transport públic i augmentar la freqüència.
- Promoure la instal·lació d'un sistema de transport col·lectiu per cable per a la mobilitat interna entre parròquies.
- Establir una connexió ferroviària entre Andorra i les ciutats veïnes.
- Preveure aparcaments dissuasius (Park & Ride) als accessos als nuclis grans, connectats amb transport col·lectiu.
- Establir una xarxa de carrils bici segregats i infraestructures per a vianants als nuclis urbans.

- Limitar l'entrada de vehicles no residents als nuclis urbans en períodes de màxima aflluència turística.

IDENTITAT

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra que ha construït una **identitat pròpia** sòlida i inclusiva, que recull les **arrels de la cultura andorrana** i de la **diversitat multicultural** de la seva societat, on el **català** és la llengua d'integració i on el país **transmet** la seva identitat i **singularitat** tant a escala nacional com internacional.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra que construeix i transmet una identitat andorrana que recull alhora les arrels de la cultura andorrana i la diversitat multicultural de la societat actual*

L'escenari en paraules clau

Identitat andorrana
Llengua catalana
Diversitat multicultural
Integració
Tradicions i festes
Pacte social i cultural
Pertinença
Andorranitat
Coprincipat
Memòria històrica
Multilingüisme
Identitat dinàmica
Valors cívics
Marca Andorra

L'escenari de futur desitjat

La identitat és, al procés Tracem el futur d'Andorra, un àmbit on la complexitat és màxima i els consensos, tot i existir, requereixen una mirada matisada. L'Andorra del 2050 que dibuixa l'assemblea ciutadana és un país que ha aconseguit construir una identitat compartida en un context on històricament la majoria de la població resident no ha nascut al país. Aquesta identitat no es basa en l'exclusió sinó en la integració: reconeix i valora la diversitat cultural i social com un enriquiment, i alhora és ferma en la preservació i transmissió de les tradicions, les festes populars, la gastronomia i les expressions culturals pròpies. Aquest equilibri entre arrels i diversitat és, de fet, una de les tensions de fons que l'assemblea va haver de resoldre, i la resol amb una idea precisa: la identitat andorrana no és un patrimoni tancat que calgui defensar de l'exterior, sinó una realitat dinàmica i viva que es construeix de manera contínua. És justament aquesta concepció oberta —i no una de fixa— la que permet que les arrels i la diversitat es reforcin mútuament en lloc de competir.

El català hi ocupa un lloc central i no negociable: és la llengua principal del país i l'eix d'integració de tota la ciutadania. L'Andorra desitjable és aquella on el català és d'ús habitual a tots els espais públics i comercials, on aprendre'l és fàcil i on la seva presència en tots els àmbits de la vida col·lectiva és natural i constant. El multilingüisme és un valor, però el català n'és el fonament. Paral·lelament, el país es projecta internacionalment des d'una imatge basada en els seus valors: seguretat, qualitat de vida, sostenibilitat, natura, esport. I manté amb claredat la seva singularitat institucional —el Copríncipat— com a tret diferencial que no cal abandonar sinó reivindicar.

« La identitat andorrana del futur no serà menys andorrana per ser més diversa —serà més rica »

La transmissió de la identitat a les generacions joves i a les persones nouvingudes és identificada com un dels reptes centrals. L'assemblea ciutadana apunta cap a un pacte social i cultural que integri les persones d'altres cultures acompanyant-les realment en el procés d'integració, facilitant-los l'accés a la llengua i a les institucions, i exigint-los alhora el respecte per la cultura i els valors del país. L'andorranitat no com a exclusió

sinó com a proposta: un relat de qui som, d'on venim i cap on volem anar, que pugui ser abraçat per tothom qui decideixi fer vida a Andorra. En aquest relat compartit, el procés hi incorpora una dimensió que sovint queda implícita: la identitat no es construeix només sobre la llengua i la cultura, sinó també sobre un conjunt de valors cívics comuns —els drets i els deures de la ciutadania— que tothom, vingui d'on vingui, pot fer seus.

La memòria històrica i la reflexió sobre la pròpia identitat hi apareixen com a tasques que el país té pendents i que l'Andorra del 2050 ha afrontat: revisar la història, estudiar els trets identitaris de manera rigorosa i compartida, construir identitat a través de la literatura i la cultura popular. No com a exercici nostàlgic sinó com a fonament d'un futur col·lectiu que sap d'on ve.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RRI5 del procés Andorra: reptes de futur, sobre el manteniment de la identitat andorrana en un context global, i amb les accions RI88 i RI89, que proposaven definir els trets propis de la identitat andorrana mitjançant estudis i un procés participatiu. Les accions RI93 i RI94, sobre el foment del coneixement del patrimoni cultural i del sentiment de pertinença a través de la cultura i l'esport, i l'acció RI92, sobre el foment de l'ús de la llengua oficial, completen el lligam. A aquestes connexions s'hi suma la dimensió de projecció exterior: el repte RRI6-3, sobre la posada en valor dels aspectes positius del model andorrà, i les accions RI90 i RI91, sobre la integració dels trets identitaris dins la marca-país, lliguen la identitat interna amb la imatge que Andorra projecta al món.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Elaborar un pacte social i cultural per integrar les persones d'altres cultures, acompanyant-les activament en el procés d'integració.
- Fer present la llengua catalana a tots els àmbits del país de manera transversal i facilitar-ne l'aprenentatge a tota la població resident.
- Defensar una andorranitat conscient que expliqui d'on venim i projecti els valors tradicionals cap al futur.

- Mantenir el model del Coprincipat i la singularitat institucional d'Andorra com a tret diferencial.
- Promoure l'andorranitat com a marca exterior basada en la seguretat, la qualitat de vida, la natura i l'esport.

CULTURA

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra amb una **oferta cultural variada, continuada i programada de manera coordinada**, on la cultura és accessible i visible en l'espai públic i que està **orientada al consum intern** per sobre del seu ús com a reclam turístic per afavorir la **cohesió social** i fomentar l'**esperit crític**.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra amb una programació cultural orientada prioritàriament al consum intern i com a eina de cohesió social, per sobre del seu ús com a atractiu turístic*

L'escenari en paraules clau

Cohesió social
Oferta cultural
Festes populars
Consum intern
Teixit associatiu
Museu Nacional
Artistes emergents
Tradició i modernitat
Coordinació cultural
Espai públic
Ateneu cultural
Descentralització cultural
Accés a la cultura

L'escenari de futur desitjat

L'escenari cultural que dibuixa l'assemblea ciutadana parteix d'una opció de fons que és, alhora, una correcció de tendència. L'Andorra del 2050 és un país on la cultura no és principalment un producte turístic sinó una eina de cohesió social, un vehicle de transmissió de valors, de foment de l'esperit crític i un espai de trobada per a una societat diversa. Aquesta orientació no exclou que la cultura tingui valor turístic, però estableix clarament la prioritat: primer la ciutadania, després els visitants. Recuperar i reforçar les festes populars com a element d'identitat i de cohesió comunitària és un dels eixos de l'escenari. Facilitar l'accés a la cultura de les persones amb menys recursos, perquè la cohesió no sigui només un propòsit sinó una pràctica, és un altre dels punts fonamentals en l'aproximació de l'assemblea.

En termes pràctics, l'escenari apunta cap a una oferta cultural variada, continuada i coordinada entre els Comuns i el Govern, que eviti els solapaments i garanteixi que hi hagi activitat cultural de qualitat arreu del territori i al llarg de tot l'any. La cultura ha de ser propera i visible en l'espai públic. Ha de donar suport als artistes emergents i a les associacions culturals. I ha de construir les infraestructures que li manquen: un Museu Nacional que reuneixi i difongui el patrimoni cultural andorrà, i ateneus o centres culturals que exerceixin de referència creativa i de motor de la vida cultural del país.

«La cultura que cohesiona és la que arriba a tothom, no la que impressiona els visitants»

La tensió entre la cultura com a consum intern i la cultura com a atractiu turístic ha estat dirimida per l'assemblea ciutadana de manera clara: el principi rector estableix la prioritat de la primera sense excloure la segona. Tradició i modernitat no s'oposen: actualitzar les tradicions per fer-les properes i contemporànies, compatibilitzant la memòria amb l'evolució, és una de les tasques que el procés identifica com a prioritàries. El paper de les associacions culturals en la transmissió d'aquesta cultura viva és reconegut i valorat, i mereix un suport públic sostingut i coherent que vagi més enllà dels projectes puntuals.

La programació cultural de l'Andorra del 2050 no és la suma descoordinada de les iniciatives de cada Comú, sinó el resultat d'una agenda compartida que evita solapaments, facilita la informació a la ciutadania i garanteix que l'oferta arribi a tots

els racons del territori. La descentralització de la vida cultural —que no tot passi per Andorra la Vella o Escaldes-Engordany— és una de les apostes que els participants consideren necessària per fer de la cultura una eina real de cohesió territorial.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb l'acció RI97 del procés Andorra: reptes de futur, sobre el suport a la creació cultural feta a Andorra, i amb les accions RI98 i RI99, sobre la divulgació de la creació cultural andorrana a l'exterior i la presència de creadors culturals a les escoles. Les accions RI93 i RI94, sobre el foment del coneixement del patrimoni cultural i del sentiment de pertinença a través de la cultura, reforcen el lligam. El lligam es reforça amb l'acció E62, sobre la programació coordinada de les activitats culturals dels diferents agents per evitar-ne les superposicions.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Potenciar la creació d'ateneus o de centres culturals que promoguin, difonguin i dinamitzin la cultura andorrana.
- Centralitzar l'agenda de la programació cultural per evitar solapaments i facilitar l'accés de la ciutadania arreu del territori.
- Augmentar l'oferta cultural pròpia i aliena, donant suport als artistes emergents i a les associacions culturals.
- Construir un Museu Nacional com a espai de difusió de la cultura i la identitat del país.
- Actualitzar les tradicions per fer-les properes i modernes, compatibilitzant la memòria amb l'evolució.
- Fomentar el teixit associatiu cultural tant entre el jovent com entre la infància com a vehicle de transmissió cultural.
- Facilitar l'accés a la cultura dels residents amb pocs recursos (tarifació social)
- Incrementar el pressupost de cultura i desenvolupar la diplomàcia cultural exterior

EDUCACIÓ

L'escenari de futur desitjable per al 2050 que emana de l'assemblea ciutadana és el d'una Andorra amb un model educatiu **públic, divers, de qualitat i inclusiu** per a totes les etapes educatives, des de les escoles bressol fins a la formació professional i l'ensenyament superior. Un model educatiu que actua com a **eina de cohesió social i d'integració** i transmet la **llengua**, la **cultura** i els **valors andorrans** a totes les generacions.

PRINCIPI RECTOR *Una Andorra que aposta per un model educatiu format per diversos sistemes educatius públics que funcionin com a eina de cohesió social i d'integració, on el sector privat sigui residual i no pugui ser utilitzat com a eina de diferenciació social*

L'escenari en paraules clau

Educació pública
Cohesió i integració
Qualitat educativa
Formació professional
Professionals de l'educació
Universitat
Llengua catalana
Recerca i innovació
Necessitats educatives especials
Educació infantil
Tres sistemes educatius
Homologació
Aprenentatge pràctic
Sector privat residual
Formació al llarg de la vida

L'escenari de futur desitjat

Pocs àmbits concentren tanta energia al procés Tracem el futur d'Andorra com l'educació. L'Andorra del 2050 que imagina l'assemblea ciutadana és un país que ha apostat de manera decidida per un sistema educatiu públic fort, de qualitat i gratuït per a tothom, des de l'etapa 0-3 anys —posada en valor com a etapa educativa fonamental, no com a guarderia— fins a la universitat. Un sistema on el sector privat és residual i no pot ser utilitzat com a mecanisme de diferenciació social ni com a via d'escolarització al marge del currículum nacional. Aquest àmbit, que tanca i fonamenta tot l'edifici, conté una tensió de model: la que enfronta l'aposta per un sistema públic fort amb la preservació de la diversitat de centres i d'opcions. El principi rector hi resol a favor de la cohesió: el sector privat és residual i queda sotmès a criteris públics, de manera que la diversitat no es converteixi en desigualtat. L'assemblea hi suma, a més, dues ampliacions de mirada: la formació al llarg de la vida i la incorporació de la gestió de les emocions i de l'esport com a part de l'educació integral.

La qualitat del sistema és l'altra dimensió central. L'Andorra desitjable és aquella que té professionals de l'educació ben formats, ben remunerats i valorats; que dota les escoles dels recursos necessaris per oferir una educació personalitzada; que atén els infants amb necessitats educatives especials i els alumnes amb altes capacitats amb el mateix estàndard de qualitat; i que integra aprenentatges pràctics i de la vida quotidiana —ètica, economia personal, participació ciutadana, esperit crític— en tots els nivells educatius. L'Andorra del 2050 ha entès que l'educació no és tan sols transmissió de coneixements sinó formació de persones.

« L'escola pública és l'única institució que pot garantir que tots els infants d'Andorra comparteixin un espai comú »

La formació professional i la universitat ocupen un lloc destacat en l'escenari. La FP és vista com una via de qualitat equiparable al batxillerat, amb un vincle fort amb el mercat de treball i amb la capacitat d'orientar-se cap als sectors on el país detecta mancances de professionals. La universitat, al seu torn, ofereix una oferta diversa, de qualitat i homologada internacionalment, atractiva per a estudiants estrangers i complementada per un sistema que garanteix que els estudiants que marxen a

l'estranger puguin fer-ho en condicions econòmiques equiparables a les de quedar-se. Es fa necessari disposar d'un full de ruta que orienti tot aquest àmbit amb coherència i visió de llarg termini.

La transmissió de la llengua catalana i de la cultura andorrana és una funció explícita i irrenunciable del sistema educatiu: els tres sistemes educatius públics —andorrà, espanyol i francès— comparteixen criteris comuns en matèria de llengua, valors i cultura del país. Un sistema educatiu inclusiu, que promou la cooperació i la integració de cultures diverses, i que fomenta la conciliació entre els ritmes escolars i els familiars, completa una visió on l'educació és el primer instrument de construcció del futur col·lectiu d'Andorra.

Connexió amb Andorra: reptes de futur

Aquest escenari connecta directament amb el repte RI23 del procés Andorra: reptes de futur, sobre el manteniment d'un sistema educatiu plural i de qualitat, i amb l'acció E95, sobre el foment de la formació professional qualificada i de qualitat al país, incloent-hi oficis tradicionals i noves professions. El repte RRI2-2 i l'acció RRI3-1, sobre la millora de l'homologació de les titulacions andorranes a l'entorn europeu, i l'acció E89, sobre el posicionament d'Andorra com a pol d'atracció d'estudiants internacionals, completen el lligam. La connexió es completa amb el repte RI24, sobre el foment de la formació i la creació de talent a Andorra, i amb l'acció RI43, sobre la generació de sinergies i cooperació en els àmbits de la recerca i l'educació.

Algunes mesures per fer-ho possible

- Incrementar la inversió en programes de doctorat i en una universitat de qualitat i projecció internacional.
- Promoure la implantació d'una xarxa d'universitats especialitzades en tecnologia amb prestigi internacional.
- Disposar d'un Pla Nacional de Recerca i Ensenyament Superior com a full de ruta estratègic del sistema.
- Promoure la formació contínua del professorat, incidint en les noves tecnologies aplicades a l'educació.

- Obrir els centres educatius a la societat i a les famílies com a espais comunitaris.
- Reservar l'ús de dispositius digitals a les escoles a activitats col·laboratives i retornar als sistemes d'aprenentatge basats en la lectura i el raonament crític.
- Sotmetre els centres privats a controls públics (currículum, professorat) i reforçar-hi la presència del català
- Reforçar la protecció i el suport institucional al professorat

Annexos

[Memòria de participació](#)

[Base de dades amb les aportacions recollides i analitzades](#)

268 persones implicades: crèdits de la iniciativa

Institucions organitzadores:

Govern d'Andorra

Consell General del Principat d'Andorra

Comú de Canillo, Comú d'Encamp, Comú d'Ordino, Comú de La Massana, Comú d'Andorra la Vella, Comú de Sant Julià de Lòria, Comú d'Escaldes-Engordany

Comitè rector del procés participatiu:

Manel Riera, copresident del comitè rector; Elisenda Vives, copresidenta del comitè rector; Mònica Bonell, ministra; Helena Mas, ministra; Maria Àngels Aché, consellera general; Meritxell Nieto, consellera general; Susanna Vela, consellera general; Jordi Alcobé, cònsol major; Sofia Cortesao, cònsol menor; Mª Carmen Lamelas, membre de la Visura ciutadana; Joan Josep Llinàs, membre de la Visura ciutadana; Rosa Pérez, membre de la Visura ciutadana; Esther Vila, membre de la Visura ciutadana; Mariona Cadena, secretària d'Estat d'Igualtat i Participació Ciutadana; Marta Domènech, gerent d'AR+I

Supervisió del procés participatiu:

Mariona Cadena, secretària d'Estat d'Igualtat i Participació Ciutadana

Referents del procés participatiu:

Elisenda Vives i Manel Riera

Comitè estratègic del procés participatiu:

Mariona Cadena, Sílvia Calvó, Yvan Lara, Xavier Mujal, Xavier Palma, Iolanda Pérez, Jordi Puy, Manel Riera, Maria Ubach, Elisenda Vives

Secretaria tècnica del procés participatiu:

Andorra Recerca + Innovació (AR+I)

Espai d'Anàlisi Social (EDAS)

Secretaria d'Estat d'Igualtat i Participació Ciutadana (SEIPC)

Coordinació del projecte: Yvan Lara (AR+I) i Iolanda Pérez (SEIPC)

Metodologia; logística; dinamització, moderació i secretaria de les sessions de treball; anàlisi de resultats: Obdúlia Domínguez (EDAS), Manel Gil (EDAS), Yvan Lara (AR+I), Iolanda Pérez (SEIPC), Marc Rojas (EDAS)

Redacció de la memòria: Iolanda Pérez (SEIPC), Yvan Lara (AR+I), Marc Rojas (EDAS), Manel Gil (EDAS), Obdúlia Domínguez (EDAS)

Redacció de l'informe i edició de la base de dades: Yvan Lara (AR+I)

Fotografies: Carles Esteve (SFG), Iolanda Pérez (SEIPC), Ton Viladot (SFG) i Agència Comando

Suport a la secretaria tècnica: Anna Albalat (AR+I), Pol Bartolomé (CG), Joan Blasi (G), Clàudia Campos (G), Clàudia Cornella (G), Laura Cuesta (G), Carles Esteve (G), Ester Fenoll (G), Raquel González (AR+I), Meritxell López (CG), Maria Marina (G), Ferran Moli (G), Laia Moliné (CG), Andrea Reynoso (G), Jonathan Sequera (G), Ian Serra (AR+I), Laura Trapero (AR+I), Oriol Travesset (AR+I), Ton Viladot (G), Vicente Zapata (AR+I), així com tot el personal dels Comuns, del Govern i del Consell General que van facilitar que els espais estiguessin habilitats en condicions òptimes per a la deliberació.

Participants i autors de totes les aportacions del procés participatiu

Membres de l'Assemblea Ciutadana: Ana Andrés Benito, Ona Bartolomé Areny, Jose Basora Termens, Jordi Bernat Visa, Gautier Blanchard, Laura Boscà Rozas, Sandra Calvo Bermúdez, Miryam Cámara Ruiz, Marc Camp Garcia, Beatriu Candela Callejero, Tiago Canelas Ferreira, Josep Carbonell Gimeno, Lurdes Cea Olea, María Dolores Correa Pérez, Tiago Miguel Da Costa e Silva, Sarah Downham, Antoni Farreras Esteban, Alexandre Foix, Laura Garcia Moreno, Inga Sabine Holtschneider, Laia Isus Vilapriñó, Julieta Kivatinetz, Osvaldo Jose Lamberto, Marc Latorre Oliveros, Mauro Liberatto, Pablo Jesús Lorca Santaella, Salvador Mañé, Imma Martí Castanyer, Javier Martínez de Marigorta, Meritxell Massoni Rossell, Tiago Moreira da Silva Trindade Salgado, Alba Noya Travesset, Carla Nuñez Azorin, Carol Johana Orozco Salinas, Esther Ossó, Pedro Alexandre Pires Pereira, Florenci Pla Altisent, Manel Prior, Joan Rodriguez Navarro, Oriol Rodriguez Querato, Maria Romera Rodriguez, Carles Sáez Cantó, Marc Santos Cabezas, Anna Sosa Ródenas, Mireia Torres Entor i Mari Carmen Villaverde Canabal.

Membres dels grups de deliberació de la primera fase del procés: Anna Albalat, Marta Alberch, Meritxell Alcobé, Carles Aleix, Jesus Allué, Elisabeth Almiñana, Iago Andreu, Cristina Antelo, Gerard Arias, Ivan Armengod, Daniel Armengol, Olga Armengol, Bernat Babot, Òscar Bauzà, Mariona Badia, Patty Bafino, Ona Bartolomé, Anna Baró, Gerard Cadena, Sandra Calvo, Beatriu Candela, Tiago Canelas, Dolors Capdevila, Pilar Casarramona, Gerard Casellas, Núria Cañadell, Dolors Capdevila, Ton Cerqueda, Iolanda Ciria, Mireia Codina, Laura Coll, Berna Coma, Alexandre Comes, Aurora Crespo, Sandra Cuberes, Maria Cucurull, Nelson Damas, Ricard de Haro, Marta Dejuan, Glòria Domènech, Sarah Downham, Su Downham, Elisabet Fiñana, Pere Fiñana, Jordi Font, Enric Fontbernat, Carles Forner, Enric Manel Garcia, Laura Grande, Carolina Huguet, Mònica Iglesias, Cristina Jaureguizar, Joan Josep Llinàs, Víctor Llorente, Meritxell López, Marina López, Josep Majoral, Montserrat Manubens, Iolanda Martínez, Josep Maria Mas, Ana Maria Millaruelo, Enric Miralles, Ian Noria, Jordi Olivé, Esther Ossó, Francesc Pallàs, Gemma Pedragosa, David Peralta, Nora Pérez, Sílvia Pla, Ivan Prats, Manel Prior, Diana Rando, Pau Riera, Sol Rossell, Rosa Rubio, Lídia Sansa, Adrià Santes, Cristina Segura, Ian Serra, Òscar Serrano, Antoni Solanelles, Jordi Solanelles, Adrià Solanelles, Josep Soler, Carles Soriano, Dídac Tomàs, Joan Tomàs, Joan Toribio, Natàlia Torralba, Susanna Torrent, Mireia Torres, Laura Trapero, Oriol Travesset, Isabella Vargas, Esther Vila, Ignasi Vinós, Maialen Vivancos, Pepo Vázquez, Francesc Zamora, Vicente Zapata i 77 ciutadans més (el llistat inclou tan sols les persones que han donat conformitat a la inclusió del seu nom en aquesta memòria).